

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce
Plzeňská Vlajka
Lenka Marková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Plzeňská Vlajka

Lenka Marková

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš NOVOTNÝ, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2015

.....

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Lukášovi Novotnému, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 FAŠISTICKÁ ORGANIZACE VLAJKA V CELOSTÁTNÍM MĚŘÍTKU PŮSOBNOSTI.....	5
2. 1 Role Vlajky v tzv. insigniádě.....	7
2. 2 Vlajka v letech 1938–1939	10
2. 3 Protektorátní Vlajka.....	11
2. 4 Incident v Dušní ulici a likvidace Vlajky	15
3 POBOČKA POLITICKÉHO Hnutí VLAJKA V PLZNI.....	18
3. 1 Počáteční léta existence plzeňské Vlajky	18
3. 2 Činnost Vlajky v období tzv. druhé republiky	25
3. 2. 1 Pumový atentát na obřadní síň židovského hřbitova v Plzni	30
3. 2. 2 Krátkovlnná vysílací stanice	33
3. 3 Plzeňská Vlajka v době okupace	34
3. 3. 1 Rok 1940 jako období vrcholné činnosti Vlajky	36
3. 3. 2 Působnost Vlajky v roce 1941	40
3. 3. 3 Poslední dva roky existence plzeňské Vlajky	41
4 MEDAILONY PŘEDNÍCH ČINOVNÍKŮ PLZEŇSKÉ VLAJKY	43
4. 1 Antonín Doležal.....	44
4. 2 Miloslav Follprecht.....	45
4. 3 Antonín Havelka	47
4. 4 Jan Konrád	49
4. 5 Oldřich Pulda	51
4. 6 Josef Riegel.....	52
4. 7 Jan Wiesner.....	53
5 ZÁVĚR	56
6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	60

7 RESUMÉ	62
8 PŘÍLOHY	64

1 ÚVOD

V meziválečném Československu působila celá řada politických subjektů, ať už se jednalo o spolky, hnutí a kluby, které lze zjednodušeně rozdělit na pravicové a v opozici k nim levicové. Z nepřeberného množství pravicových politických organizací se nezaměnitelným způsobem vyjímal Vlajka, která byla zpočátku pročesky orientovanou nacionalistickou skupinou, avšak později se transformovala do nesourodého konglomerátu agilních kolaborantů. Lze tvrdit, že právě tento zdánlivě nepochopitelný a zásadní obrat ve vývoji Vlajky zapříčinil jistou kontroverznost, jež nejen kolem ní, ale i kolem celé československé krajně pravicové scény jako takové panovala.

Příčemž je na místě podotknout, že problematika extremistických politických stran je aktuálním tématem i v současné době a vzbuzuje obdobné vzrušené emoce dnes tak jako mezi lety 1930–1945, kdy vůbec největší a nejbouřlivější diskuze vzbuzovala zmiňovaná fašistická organizace Vlajka, která se do české, respektive, československé historie zapsala nesmazatelnou stopou, a proto je atraktivním námětem i pro současné badatele. Ti mohou informace o Vlajce čerpat z poměrně velkého množství archivních materiálů a sekundárních zdrojů, tedy prací svých předchůdců, kteří se československými krajně pravicovými organizacemi zabývali již v časech totalitní Československé socialistické republiky. Oproti nim soudobí historikové nemají povinnost zjištěné poznatky interpretovat skrze prizma marxleninské historiografie. Není nutné zdůrazňovat, že tento zásadní přelom v možnostech zkoumání Vlajky nastal až v 90. letech, kdy se jí zároveň začal věnovat širší okruh historiků, kteří svými spisy v důsledku přispěli k získání komplexního pohledu na její existenci.

Jak již bylo několikrát připomenuto, Vlajka byla ojedinělým zjevem v konglomerátu československých fašistických skupin a jako takové je jí věnována určitá pozornost i v rámci univerzitního studia moderních dějin, kde s ní byla seznámena i autorka předkládané diplomové práce. Výběr tématu byl z velké části ovlivněn autorčiným vědeckým zájmem o fašistická a nacistická uskupení, druhým neméně důležitým aspektem, který působil na konečný výběr tématu, byl její příklon ke zkoumání regionální historie. Kombinací těchto dvou hledisek tedy vzniklo téma vhodné pro zpracování v diplomovou práci, totiž analýza pobočky fašistického hnutí Vlajka v Plzni. V dostupná odborné literatuře se o existenci plzeňské vlajkařské filiálky vyskytují kusé poznámky, avšak nejedná se ani zdaleka o informace podávající alespoň základní obraz o podobě a působnosti této neaktivnější

regionální odbočky Vlajky, spíše se jedná o sdělení zdůrazňující rozsáhlou kolaborantskou činnost, se kterou jsou plzeňští vlajkaři právem spojováni s coby nejmarkantnější částí jejich celkové působnosti. Přesto však kolaborace a denunce nebyly jejich jedinou aktivitou, o čemž svědčí poznatky pocházející z autorčina výzkumu dochovaných archivních pramenů, které jsou vlastně jediným základem pro naplnění záměru této diplomové práce, tedy podání analýzy existence a vývoje plzeňské Vlajky.

Práci samotnou tvoří tři hlavní kapitoly, z nichž každá je členěna na několik podkapitol. První část stati lze označit jako kompilačně pojatý oddíl, jelikož podává stručnou zprávu o fašistickém hnutí Vlajka v měřítku jeho celostátní působnosti. Vzhledem k šíři takového úkolu bylo nutno vybrat pouze ty informace, které dopomohly k sestavení celkové podoby sledovaného hnutí a poskytly pochopení toho, jak vlajkaři sami sebe chápali v rozměrech jejich faktické působnosti v době mezi lety 1930–1943. Je zde tedy popsána první etapa historie Vlajky, tzn. vznik v roce 1930 a vysvětlení jejího ideového programu, není opomenuta ani druhá vývojová fáze vlajkařské působnosti, která se omezila na období tzv. druhé republiky a de facto se jednalo o epizodickou záležitost, spojenou ovšem s fatálními změnami ve vedení Vlajky. Přičemž tyto proměny předznamenaly totální obrat ve směřování organizace a její brzkou likvidaci v protektorátních časech, o čemž vypovídá třetí a čtvrtá podkapitola první kapitoly.

V pořadí druhá část stati představuje samotné jádro této studentské odborné práce, jelikož podává analýzu plzeňské pobočky fašistického hnutí Vlajka v Plzni. Stejně jako předchozí oddíl je členěna do jednotlivých podkapitol, které odpovídají rozdělení chronologického vývoje do konkrétních etap či epizod. Při detailním studiu úzce vymezené regionální politické skupiny, kterou plzeňská Vlajka bezesporu byla, vyvstane na mysl množství úvah na možnosti komparace jejího vývoje se směřováním mateřské organizace v Praze. Případné úvahy lze formulovat do mnoha otázek, ze kterých si autorka položila následující: Jaký vztah panoval mezi plzeňskou pobočkou Vlajky a její pražskou centrálou?;byli vlajkaři v Plzni do určité míry nezávislou jednotkou nebo byli spíše redukováni do role podřízených vykonavatelů vůle vlajkařského vedení v Praze?;ubírala se plzeňská Vlajka stejným vývojovým směrem jako její mateřská organizace a kopírovala tím její proměnu z pročeského nacionalistického hnutí do neobvykle aktivní kolaborantské skupiny? Odpovědi na tyto otázky lze najít právě ve druhé kapitole, ve které je mj. přiblížen

vznik Vlajky v Plzni v roce 1935 spolu se všemi aktivitami, které následně vyvíjela, její přerod ze sdružení protiněmeckého smýšlení v nesourodou skupinu horlivých přísluhovačů německých okupantů.

Poslední kapitola nese název Medailony předních činovníků plzeňské Vlajky a je členěna do celkem sedmi podkapitol, protože popisuje životní osudy právě sedmi nejvýznačnějších vedoucích osobností figurujících v plzeňské Vlajce. Kromě úvodní části třetí kapitoly, která shrnuje společné poznatky pocházející ze soudního vyšetřování v rámci Mimořádného lidového soudu v Plzni ohledně případů všech popisovaných reprezentantů, lze zde vysledovat také konkrétní motivace zmiňovaných činovníků pro jejich vstup do vlajkařských řad. Nechybí ani rozbor jejich aktivit, kterými se zasloužili o konečnou podobu plzeňské Vlajky tak, jak je osvětlena v předešlé kapitole.

Badatelům v oblasti dějin krajně pravicových sdružení v Československu je k dispozici početná řada publikací z žánru odborné literatury i literatury faktu. Je však záhodno předestřít, že ne v každém případě jde o čistě odborné texty, ať už je myšlena nedostačující stylistická úroveň nebo, a to především, diskutabilní vyznění a povaha samotných textů. Autoři píšící o politických dějinách mají přirozeně vlastní názory na téma, kterému se věnují, avšak v zájmu vědeckosti jimi sepsaných textů by neměli zapomínat na potřebu dodržet vědeckou objektivnost a vystříhat se subjektivního hodnocení sledovaných událostí. Toto však neplatí pro většinu autorů, kteří publikovali stěžejní díla z oblasti krajně pravicových sdružení v československém prostředí. Za skvělý příklad takového problematického přístupu lze považovat Milana Nakonečného, který ve svých dílech *Český fašismus* (2006) a *Vlajka: K historii a ideologii českého nacionalismu* (2001) podal opravdu detailní popis českých fašistických skupin, ale zároveň do nich refletoval vlastní politické přesvědčení. Podobným způsobem lze zhodnotit dílko *Kapitoly o českém fašismu* (1995) od Miroslava Gregoroviče. Avšak existují rovněž publikace od autorů, kterým se podařilo pronikání vlastních politických názorů do prací vědeckého charakteru minimalizovat, což platí pro Tomáše Pasáka a Ivo Pejčocha. T. Pasák je právem považován za nejfundovanějšího odborníka na otázku fašismu v Československu, z množství jeho publikací je nutno vyzdvihnout *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945* (1999) a *K historii českého fašismu* (1985), ve kterých se nacházejí obsáhlé výklady o jednotlivých fašistických skupinách. Veskrze stejná charakteristika platí pro knihu *Fašismus v českých*

zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945 (2011) od I. Pejčocha, kde je podán systematizovaný a přehledný popis desítek československých fašistických a nacistických skupin. Na stránkách veškerých těchto publikací se badatel seznámí s faktem, že v Plzni fungovala velice aktivní vlajkařská filiálka, že její členové byli agilními kolaboranty, ale pro bližší studium této organizace jako celku je třeba čerpat z archivních pramenů, z nichž největší množství se nachází v Státním oblastním archivu v Plzni, Archivu města Plzně a také v Národním archivu. A právě dochované archivní dokumenty z agendy Mimořádného lidového soudu v Plzni a Národního soudu v Praze jsou fundamentálním zdrojem poznatků, které autorka práce shromáždila jejich systematickým sběrem a zkoumáním, aby je následně interpretovala v předkládané diplomové práci.

2 FAŠISTICKÁ ORGANIZACE VLAJKA V CELOSTÁTNÍM MĚŘÍTKU PŮSOBNOSTI

Datum oficiálního vzniku politického klubu Vlajka bylo jaro roku 1930, přičemž k budování členské základny Vlajky bylo využito již existujících fašistických studentských spolků.¹ Studenti-budoucí vlajkaři-se rekrutovali především z Fašistického studentského sdružení a soustředili v nově založeném Národním svazu mládeže a studentstva (březen 1928), který vedli Jan Vrzalík a Jindřich Streibl. Toto sdružení nevyvíjelo přílišnou aktivitu a bylo tedy vcelku neznámým uskupením, avšak rok 1929 se pro nedávno ustavené sdružení měl stát rokem přelomovým. Stalo se tak v důsledku změn poměrů v českém univerzitním prostředí, na českých vysokých školách totiž došlo ke zvýšení počtu studentů židovského původu přicházejících z Polska, Rumunska a Maďarska, což v mnoha případech zvyšovalo napětí na akademické půdě, které eskalovalo bouřlivými protesty organizovanými právě sympatizanty Národního svazu mládeže a studentstva.

V návaznosti na protesty na univerzitách byla uspořádána společná schůze posluchačů strojního a elektrického inženýrství a studentů lékařské fakulty, na které zazněl mj. požadavek na zavedení opatření numerus clausus, rovněž bylo rozhodnuto o nutnosti pořádání dalších schůzí pravicově smýšlejících vysokoškoláků. Na jedné z nich konané dne 7. března 1930 v restauraci na Žižkově byl spontánně založen politický klub Vlajka.² Vzápětí vyšlo zřejmě již předpřipravené první číslo stejnojmenného měsíčníku, v němž byl publikován politický a ideový program vlajkařského tzv. novodobého národovectví. Redaktoři J. Vrzalík a J. Streibl stanovili pro Vlajku následující cíle: „*Ve sféře hospodářské prosazování stavovského zřízení podle vzoru italského a portugalského; ve sféře kulturní propagace křesťanského učení, osvobození národa od Masarykova realismu a pozitivistických pověr; v oblasti politické budování silného národního státu, což zahrnuje také potírání německého šovinismu a zejména zdůraznění správnosti orientace na politickou a vojenskou spolupráci s Polskem, vyhlášíme neúprosný boj proti rozkladnému vlivu politického partajnictví.*“³ Zásadní vliv na formování ideového programu Vlajky měli František Mareš, filozof a univerzitní profesor, a spisovatel Viktor Dyk, kteří přispěli k šíření idejí novodobého národovectví a obecně prosazování národního uvědomění u co nejširší veřejnosti.

¹ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, Praha 2011, s. 126.

² NAKONEČNÝ, Milan, *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001, s. 13.

³ Tamtéž, s. 14.

Jak již bylo zmíněno výše, ustavení politického klubu Vlajka bylo oznámeno dne 7. března 1930, avšak jednalo se spíše o akci spontánního charakteru, tudíž o měsíc později, jmenovitě dne 30. dubna 1930 v restauraci Zlatá husa v Praze,⁴ proběhlo založení Vlajky ve značně slavnostnějším stylu. Vlajka byla prezentována jako politický klub, volné sdružení pravicově orientovaných intelektuálů, v jejím čele stanul nejprve Lubomír Kukla, v předsednictvu zaujali místa J. Vrzalík a také J. Streibl. Na pozvánce k ustavující schůzi bylo vytištěno zároveň programové prohlášení nového uskupení: *„Mladá naše generace je ideově nejednotná. Její nejednotnost podmiňuje její bezvýznamnost. Její myšlenkový rozvrat je způsoben hlavně realismem, jemuž se podařilo svým upřílišněným kriticizmem a negativismem rozvrátit generaci starší. Proto se dnes schází čínorodá část naší mladé generace, aby se povznesla nad stranický zápas, aby se spojila k očistě našeho veřejného života. Vedeme bezohledný boj proti všem živlům defatitistickým rozvracejícím tento stát. Dnes nesmí se myslit a mluvit mimo politické strany, které si spachtovaly veřejné mínění. Proto nám není nepřitelem jen ten, kdo ubíjí v našem národě sebevědomí, nýbrž i ten, kdo planým žvaněním a prospěchářstvím znechucuje synům národa práci a podlamuje víru v lepší našeho státu. Nemůžeme se vázati na lidi, kteří zakopali svou hřivnu. Voláme k práci jen ty, kdož se nebojí postavit se proti všem, bude-li toho třeba. Naše vůle k vítězství je nezlomná, a proto věříme ve vítězství našich snah. Očekáváme, že i Vy budete mezi námi v boji za hrdý a silný stát.“*⁵ Ideologie prvorepublikové Vlajky však spočívala taktéž na pilířích odmítání komunismu a marxismu, odporu vůči německému živlu v Československu, vyhrčeném nacionalismu (vymezujičím se především vůči Židům a potažmo národnostním minoritám), kritiky kosmopolitismu a svobodných zednářů, rotariánů apod. Vlajkaři se stali zarputilými obháji pravosti Rukopisů Královedvorského a Zelenohorského, čímž manifestovali souhlas s koncepty F. Mareše, který značnou část vlastního profesního života věnoval právě obhajobě pravosti obou Rukopisů. Dále se příslušníci Vlajky prezentovali jako nekompromisní antisemité, zastánci katolické církve, sympatizanti slovenských autonomistických proudů. V únoru 1923 se konala vlajkařská schůze, na které přednesli projevy v duchu slovenského autonomismu Andrej Hlinka a Jozef Tiso, od vlajkařů se jim dostalo plné podpory v boji za získání autonomie slovenské části republiky.⁶

⁴ PASÁK, Tomáš, *K historii českého fašismu*, Praha 1985, s. 30.

⁵ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 127–128.

⁶ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 136.

Mimo slovenských autonomistů členové Vlajky navázali kontakty s příznivci polské krajní pravice, kteří se sdružovali v neoficiální opoziční skupině mladých polských nacionalistů. Ačkoliv zahraničně politická situace mezi Československem a Polskem nebyla nejprůzračnější, k přijetí konceptu o česko-polské spolupráci přispěl fakt, že v Polsku byla u moci autoritativní vláda, kterou čeští fašisté uznávali za optimální formu řízení státu. V rámci česko-polského sblížení do sousedního Polska pravidelně dojížděl J. Vrzalík a měl podnikat konkrétní kroky za účelem založení československo-polské federace, na podporu tohoto programu byla uvnitř Vlajky ustavena tzv. Polská liga. Velkolepé plány na vznik takovéto federace zaměřené proti Německu záhy po nástupu Adolfa Hitlera k moci vyzněly do ztracena, jelikož od té doby vlajkaři a také polští příznivci krajní pravice začali prosazovat vůči někdejšímu nepříteli smířlivější postoj.⁷ Avšak reprezentanti vlajkařského ústředí nezastávali jednotné stanovisko v otázce přístupu k nacistickému Německu a Vlajka vlastně čelila ambivalentní situaci, kdy na jedné straně sympatizovala s nacistickou variantou antisemitismu, na straně druhé odmítala nacistický německý šovinismus. Nutno je zmínit rovněž přístup vlajkařů vůči exulantům prchajícím z Německa, ti byli českými antisemity napadáni převážně z důvodu židovského původu. Nepopíratelnou ambivalentnost ve vztahu vlajkařů vůči německým nacistům výstižně popsal historik I. Pejčoch: „*V průběhu 30. let se začal zlepšovat vztah Vlajky s říšským nacistickým hnutím, předcházely tomu ovšem bouřlivé události v Praze, které naopak napětí mezi fašisty a levicí i pražskými německými občany prudce zvýšily. Vrcholu totiž dostoupil spor mezi českou a německou akademickou obcí o budovu Karolina a historické insignie Univerzity Karlovy.*“⁸

2.1 Role Vlajky v tzv. insigniádě

Po rozdělení pražské univerzity v roce 1882 byly ponechány insignie německé části univerzity, ale roku 1920 zákonem o obou pražských univerzitách mělo dojít k předání insignií české Karlově univerzitě.⁹ Do roku 1930 nedošlo k nařízenému předání insignií, ani univerzitního archivu a budovy Karolina, s čímž nesouhlasil nově zvolený rektor Univerzity Karlovy, profesor Karel Domin, který patřil k sympatizantům radikální pravice. Právě K. Domin se chopil iniciativy za znovuzískání historických insignií a obrátil se s žádostí o naplnění litry zákona na soud, který uznal oprávněnost Dominových požadavků vůči

⁷ NAKONEČNÝ, s. 30.

⁸ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 130.

⁹ Tamtéž.

rektorátu německé univerzity v Praze. Vzniklá situace zaktivizovala pražskou společnost, která se diferencovala na odpůrce K. Domina, převážně se jednalo o představitele české levice a pražské německé obyvatele, a na jeho podporovatele, víceméně šlo o zástupce většiny českého politického spektra. Vyvrcholením panujícího napětí byly události z listopadu 1934, kdy ministerstvo školství vyzvalo rektorát německé univerzity k vydání insignií, jenž dotyčný sekretariát reagoval zamítavě, což vedlo k bezprostřednímu přímému střetu zastánců dvou znesvářených táborů, kteří se přesunuli z akademické pudy do ulic. Konkrétně 24. listopadu 1934 skupinky pravicově zaměřených studentů, ve většině případů se jednalo právě o vlajkaře, poškozovaly objekty, ve kterých se shromažďovali jejich političtí odpůrci, napadaly jednotlivé německé studenty v pražských ulicích, zorganizovaly několik násilných akcí vůči politickým oponentům, které v důsledky vedly k vydání univerzitních insignií české Univerzitě Karlově. Avšak způsob, jakým bylo dosaženo kýženého předání historických odznaků rektorské hodnosti a odznaků jednotlivých fakult, vyvolal další vlnu protestů české politické levice vůči pravici, nesouhlasné projevy se pohybovaly hlavně na rovině novinářských polemik a vzájemného urážení na stránkách českých novin. Vlajka nicméně považovala svou mimořádnou účast na insigniádě za výrazný úspěch českých nacionalistů a využila ji k popularizaci svého programu, o čemž svědčí publikace nesoucí název *Pravda o boji za naši univerzitu* (1934), ve které K. Domin podal svědectví, „o slavných dnech československého mladého nacionalistického hnutí“¹⁰ a zdůraznil: „Ve dnech boje o naplnění Marešova univerzitního zákona projevila se vzácná solidarita dělníků a studentů. Spojenectví mládeže pracující hlavou a rukama postavilo základ naší svobodě.“¹¹

Vzestup sympatií části české veřejnosti k vlajkařům, obecně k politické pravici, byl pozorně sledován v prostředí tzv. hradních kruhů, které neskrývaly nespokojenost s pro Vlajku pozitivním vývojem, proto přistoupily k zesílení perzekučního tlaku na Vlajku. V lednu 1935 tedy došlo k zastavení vydávání Vlajky, tiskového orgánu politického hnutí s platností zákazu vydávání tiskoviny na dobu šesti měsíců. Vlajkaři však bezprostředně poté dostali pod patronát týdeník *Národní výzva*, který se fakticky stal novým tiskovým orgánem Vlajky. Týdeník *Národní výzva* původně patřil politické skupině Hnutí za Nové Československo, vedené Stanislavem Sousedíkem, který inklinoval k Vlajce a jenž byl zároveň ochoten se s ní sloučit v jednotný politický subjekt.

¹⁰ DOMIN, Karel, *Pravda o boji za naši universitu*, Praha 1934, s. 41.

¹¹ Tamtéž.

Projekt za účelem sloučení Vlajky a Hnutí za Nové Československo byl dovršen v roce 1936 vznikem organizace Vlajka-Hnutí za Nové Československo, které bylo vedeno osvědčeným fašistou J. Streiblem. Ideový plán právě založeného uskupení se shodoval víceméně s programovým prohlášením Vlajky z roku 1930, byl tudíž obecně zaměřen proti marxismu, komunismu, pluralismu a stranickému politikaření a ještě měl vcelku protiněmecké vyznění. Milan Nakonečný trefně shrnul vlajkařský politický manifest: „*Ve druhé polovině 30. let Vlajka-Hnutí za Nové Československo už nechce být jen úzkým intelektuálním střediskem, ale musí se přeměnit v široké lidové hnutí. Žádá důsledné uplatňování státní moci v politice vůči národnostním menšinám, zejména Němcům, přeměnu parlamentní demokracie v demokracii stavovskou a vybudování silné armády, militarizaci výchovy dětí, absolutní nezávislost soudů, racionalizaci, tj. především úspornost státní správy, plnou zaměstnanost, všeobecné nemocenské pojištění, státem kontrolovanou sociální politiku, státem podporovaný rozkvět národní kultury, vymýcení duchovního bolševismu a úpadkových forem umění, spojenectví s Polskem a autonomii pro Slovensko.*“¹²

Teprve roku 1937 se vlajkařům podařilo znovu vydávat revue Vlajka, na jejíž stránkách bylo možné najít pro Vlajku typické insinuace předních československých politiků, články psané v antisemitském duchu nebo statě o výkladu dějin českého soustátí v podání vlajkařských ideologů, kteří tvrdili, že „*Československo je nástupce Velkomoravské říše, od jejíchž časů český stát de facto kontinuálně existuje a v roce 1918 mělo dojít pouze k jeho obnovení, nikoliv vzniku z vůle velmocí. Češi a Slováci měli v republice tvořit autonomní národní celky. Další národnosti, konkrétně německá, maďarská a polská, měly společný rys, totiž nestály u zrodu republiky, naopak se pokoušely mu zamezit. Přesto měl být těmto entitám v zemi nerušený život a rozvoj. Jiná národnost, např. židovská, byla stále negativněji*“.¹³ A právě stále smíru e stupňující antisemitského zaměření Vlajky lze vysledovat od počátku 1937, kdy ve Vlajce začala postupně přebírat pozice ve vedení radikální skupina kolem J. Ryse, který byl spatřován jako původce transformace z vlajkařské protiněmecké na bezuzdnou proněmeckou orientaci vlajkařů v době tzv. druhé republiky a protektorátním období. V říjnu 1938 došlo k zásadním změnám nejen v okleštěném Československu, nýbrž i ve Vlajce samotné, která se vydala na cestu proněmeckého aktivismu, o čemž svědčí její podpora vídeňské vysílací stanice Pravda vítězí. Několik vlajkařů, převážně členové plzeňské

¹² NAKONEČNÝ, s. 49.

¹³ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 136–137.

pobočky Vlajky, se podílelo na instalaci krátkovlnné vysílací stanice, která vysílala štvavou protibenešovskou kampaň.

2. 2 Vlajka v letech 1938–1939

Nejmarkantnější část aktivit Vlajky za doby druhé republiky spočívala v šíření letákových agitačních kampaní, ve kterých vlajkaři útočili na prvorepublikovou politickou scénu a na aktuální poměry ve vládě Rudolfa Berana. Vzhledem k vyhrocenému tónu vlajkařských tiskovin rozhodli představitelé policejního ředitelství v Praze o zákazu činnosti politického hnutí Vlajka s platností od 12. listopadu 1938. Ihned poté Vlajka přešla do ilegality a pokračovala nerušeně v předchozích aktivitách, které spočívaly povětšinou v rozšiřování letákových agitací pod egidou organizace Novočeská beseda. S přechodem Vlajky do ilegality byl přijat nový název Vlajka-Maffie Nového Československa, jejímž výkonným vedoucím byl J. Rys, měla za úkol „*organizovat vydávání a distribuci nelegálních protivládních letáků, organizovat bojové skupiny a výrobu pekelných strojů za účelem jejich využití při teroristických útocích, zejména proti židovským objektům*“.¹⁴

Nástražná výbušná zařízení byla odpálena mj. v Plzni v areálu židovského hřbitova, před obchody židovských podnikatelů v Praze, Hradci Králové a Brně.¹⁵ Příslušníci bezpečnostních orgánů byli zpraveni o existenci podzemní organizace Vlajky-Maffie Nového Československa, jejíž schůze byly policejními raziemi častokrát přerušeny a rozeznány, zadržení účastníci podobných akcí byli trestáni pokutami nebo dokonce vězněním v délce dvou týdnů. Tak se např. dostali do vězení J. Rys a J. Thun-Hohenstein v únoru 1939, propuštěni byli dne 14. března 1939 a bezprostředně poté se odebrali do kavárny Technika, ve které byli informováni svými kamarády o aktuálních událostech několika posledních dnů, načež se jali formulovat plán působnosti Vlajky pro nejbližší dny. Po desáté hodině večerní obdrželi zprávu, že německé vojsko obsadilo Moravskou Ostravu. J. Rys a J. Thun-Hohenstein v této agresí nacházeli vzpruhu pro svoji další podvratnou protistátní činnost.¹⁶ A ta započala ihned příštího dne, dopoledne 15. března 1939.

¹⁴ NAKONEČNÝ, s. 89.

¹⁵ GREGOROVÍČ, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 121.

¹⁶ PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 238.

2.3 Protektorátní Vlajka

V první den okupace Vlajka vystoupila z ilegality a její členové se podíleli na formování pořádkových (tzv. ordnerských) oddílů, čímž sledovali možnost okamžitého zisku statusu podporovatelů právě příchozích okupantů. Z výzkumu I. Pejčocha je známo, že takto rekrutování pořadatelé společně s několika pražskými Němci obsadili budovy některých ministerstev a státních úřadů, kde se snažili zamezit likvidování písemných materiálů z příslušných archivů. Ještě dne 15. března 1939 byli propuštěni všichni vedoucí představitelé i řadoví členové Vlajky z vězení, kam byli umístěni za rozsáhlou podzemní činnost.¹⁷ Nicméně nejvýznamnější počín na kontě Vlajky z prvních několika dnů okupace byl její pokus o zapojení formujícího se Českého národního výboru.

V prostorách Rudolfiny se konala ustavující schůze politické organizace Český národní výbor, které se účastnili zástupci Vlajky, Národní obce fašistické a Akce národní obrany.¹⁸ Rozpory mezi účastníky panovaly ohledně zvolení vůdčí osobnosti Českého národního výboru, přes odpor Vlajky byl nakonec zvolen Radola Gajda. Reprezentanti Českého národního výboru vypracovali provolání k národu, které bylo vysíláno rozhlasem a ve formě vyhlášky vylepováno na plakátovacích plochách,¹⁹ jeho znění bylo následující: *„Národe český! v této těžké době ustavil se ze všech složek našeho lidu Český národní výbor. Tento výbor nepozůstává z politiků a sleduje cíl jednak upravit vztah našeho lidu v přítomné těžké době k Německé říši, jednak zjednodušiti a usnadniti hospodářský, kulturní a sociální život v poměru k říši. Úkol tohoto přípravného výboru záleží v tom, aby byla definitivně odstraněna dosavadní, ničím neodůvodněná zatrplost k Německé říši. Náš národ žil po staletí v nejtěsnějších kulturních a hospodářských vztazích s německým národe tak, jak cestu k tomu započal první a největší náš světec svatý Václav. Úkol Českého národního výboru bude proto směřovati k tomu, aby náš národ šel opět touto starou a osvědčenou cestou a aby sledoval myšlenku českých králů, kteří dovedli vždy najíti dobrou cestu k německému národu a získali dokonce v německém politickém světě vynikající místo českému národu. Tím více musí nyní náš český lid se snažit, aby se vpravil do hospodářského organismu střední Evropy. Český národní výbor je přesvědčen, že zničením škůdců našeho národa a ztrátou jejich politické moci cesta k přátelskému soužití s německým národem na poli kulturním,*

¹⁷ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 142.

¹⁸ NAKONEČNÝ, s. 101.

¹⁹ GREGOROVIC, *Kapitoly o českém fašismu*, s. 121.

*hospodářském a sociálním není již ničím brzděna. Jeho snahou bude, aby oba národy, jak německý, tak český dospěly k úplnému vzájemnému pochopení a upevnily mezi sebou vzájemnou soudržnost ve všech naznačených směrech.*²⁰

Plány na česko-německou spolupráci v rámci Českého národního výboru byly zmařeny nejpozději dne 18. března 1939, kdy došlo k zastavení působnosti Českého národního výboru, jelikož téhož dne vznikl politický subjekt Národní souručenství, které zůstalo jedinou povolenou politickou stranou po celou dobu trvání protektorátu.²¹ V počátečních měsících existence Národního souručenství se vlajkaři snažili do něj zapojit, v dubnu 1939 oznámil J. Rys prezidentu E. Háchovi, že se Vlajka včleňuje do této instituce, do Výboru Národního souručenství byli za Vlajku vysláni S. Sousedík, Jan Pecháček, J. Vrzalík a Čestmír Vetchý. Ale již v tuto dobu měli vlajkaři ostré výhrady proti politice Národního souručenství, především nesouhlasila s tím, že kritizovaná strana nepodporuje Čechy, kteří by se aktivně chtěli zapojit do formování tzv. Nové Evropy. Lze tvrdit, že se celkový politický a myšlenkový program Vlajky neshodoval s umírněnými postoji reprezentantů Národního souručenství. V manifestu protektorátní Vlajky bylo voláno po *„utvoření rasově čisté Evropy, centrálně řízené z Berlína. Po depolitizaci společnosti a její přeměně na národním principu, reorganizaci hospodářství za účelem plné zaměstnanosti. Tvrdě musí stát zasáhnout proti Židům a všem, kteří se v minulém režimu obohatili na úkor společnosti“*.²² Na jiném místě manifestu byli jeho čtenáři informováni o nutnosti utvořit *„národní organizaci vedenou pouze lidmi, kteří vyšli z ideologie novodobého národovectví. Organizaci, která má dostat podobných lidí k dispozici, je v českomoravském Protektorátě pouze Vlajka. Vlajkaři budou korektivem a filtrem do budoucna, neboť – spojení kamarádstvím – jsou spolehlivým a osvědčeným aparátem“*.²³

Takovým stylem formulovaný program Vlajky zcela odporoval zásadám uznávaným Národním souručenstvím, porozumění se mu nedostalo ani u prezidenta E. Háchy a předsedy protektorátní vlády Aloise Eliáše. Neuspěl ani u říšského protektora Konstantina von Neuratha a státního tajemníka Karla Hermanna Franka, kteří byli informováni o protiněmecké

²⁰ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 203–204.

²¹ PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 278.

²² PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 143.

²³ NAKONEČNÝ, s. 104–105.

minulosti vlajkařů a tím je nepokládali za spolehlivé politické partnery.²⁴ Přitěžující okolností působící v neprospěch Vlajky při jejím boji za dosažení politických úřadů v protektorátním státním zřízení byla značná izolovanost od zbytku obyvatelstva a poměrně nepočetná členská základna. Přesto nadále usilovala o přízeň německých okupantů, kteří trvali na legalizaci Vlajky (alespoň to platilo pro osobu K. von Neuratha), ale E. Hácha a A. Eliáš byli nekompromisně proti, k povolení její činnosti ze strany vlády tak nikdy nedošlo.²⁵ De facto byla Vlajka českými bezpečnostními úřady trpěna, těmi německými příležitostně podporována v dalších aktivitách, kterými mnohdy sloužila coby nátlakový prostředek a českou protektorátní vládu. Eliášem nařízené protivlajkařské kroky spočívaly v rozpouštění vlajkařských schůzí, policejním postihování mužů nosících fašistický stejnokroj atd.

Na tomto místě je nutno vrátit se do roku 1939 a zaměřit se na vývoj vztahu Vlajky vůči národnímu souručenství. I přes veřejně proklamovanou spolupráci vlajkaři stále aspirovali na získání vedoucích postů uvnitř struktur celonárodní politické organizace, avšak jejich snahy vyšly vniveč, což bylo zřejmé již v srpnu roku 1939, kdy se nevraživost mezi vlajkaři a sympatizanty Národního souručenství transformovala v otevřené nepřátelství a zároveň byly předem zamítnuty veškeré možnosti na potenciální obnovení spolupráce, která by nebyla ani tak uskutečnitelná z důvodu personálních změn, které proměnily Vlajku zcela od základů a staly se dlouhodobé perspektivy bodem zvratu. Tím byl manifestován definitivní odklon nového vlajkařského vedení od prvorepublikové podoby Vlajky, která propříště směřovala k prosazení se jako dominantní společenská organizace v protektorátních časech. S novým směřováním Vlajky nesouhlasili hlavně služebně nejstarší členové, kteří stáli u jejího zrodu a kteří se a priori nebránili sloučení Vlajky s Národním souručenstvím.²⁶

Nejdůležitější změnou v personální rovině Vlajky bylo zvolení nového vůdce organizace. Tím se v dubnu 1939 stal J. Rys, kterému nechybělo nadšení pro otevřenou spolupráci s okupanty, celkově byl spatřován jako autoritativní, agilní a energický vedoucí Vlajky, používal titul Vůdce.²⁷ Po upevnění své vůdčí pozice se J. Rys mohl věnovat základním úkolům, které stály před protektorátní Vlajkou v druhé polovině roku 1939, byly jimi: dosažení plné legalizace Vlajky, integrace českých a moravských fašistických skupin do

²⁴ NAKONEČNÝ, s. 105.

²⁵ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 182.

²⁶ PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 279.

²⁷ NAKONEČNÝ, *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*, s. 108.

jednotného politického celku, který by se těšil bezvýhradné podpoře německých okupačních úřadů. Ve změní relativně složitých úkolů ležících před Vlajkou se objevil alespoň jeden pro ni pozitivní bod, a to nárůst členské základny, který se projevil v souvislosti s přibývajícimi úspěchy německého vojska v prvních měsících druhé světové války. Určitou zajímavostí spojenou s nárůstem členstva byla proměna sociálního původu nově přichozích příznivců Vlajky, od řad studentů, inteligence a zástupců středních tříd vlajkaři přešli na převažující počet členů pocházejících z dělnického prostředí. Což byl dle M. Gregoroviče důsledek vlajkařské propagandy, ve které se Vlajka „*představovala pracujícím vrstvám jako hnutí idealistické v socialistickém smyslu slova, nezátžené korupčnickou prvorepublikovou minulostí*“.²⁸ Během propagandistických kampaní vlajkaři rovněž využívali motivů známých z německé nacistické propagandy, která akcentovala výborné sociální postavení německých dělníků. Vlajka slibovala podobné postavení českým a moravským dělníkům, ke kterému jim mělo dopomoci jejich členství v jedné z vlajkařských suborganizací – České pracovní frontě.

Jak již bylo zmíněno, vlajkařské vedení mělo zájem o sloučení četných rozdrobených fašistických a nacionálněsocialistických skupin do jednotného politického subjektu, ve kterém by Vlajka zastávala dominantní pozice. Kromě Vlajky měla zájem na sjednocování četných extremistických skupinek také německá okupační správa, která plně podporovala vlajkařskou iniciativu v tomto směru, proto již v létě 1939 lze vysledovat první sondování možností kooperace Vlajky s Národním táborem fašistickým. Zástupci obou formací se sešli v srpnu 1939 v Českých Budějovicích, kde jednali o sloučení svých domovských organizací.²⁹ Z důvodu interních problémů Národního tábora fašistického k jeho sloučení s Vlajkou nakonec nedošlo, avšak v organizaci se profilovala frakce čekající na potenciální další fázi slučovacích projektů.

Příkladem následujícího úsilí o integraci českých krajně pravicových skupin byla schůze v pražském ústředí Vlajky v Myslíkově ulici konaná v říjnu 1939, při které bylo vyhlášeno spojení Vlajky se Svatoplukovými gardami, Národní árijskou kulturní jednotou a frakcí Národního tábora fašistického. Název právě ustavené společné organizace zněl Český národně-socialistický tábor – Vlajka (zjednodušeně Vlajka).³⁰ Rozhodujícím činitelem v novém fašistickém konglomerátu se stala Vlajka a v čele stanul J. Rys. Představitelé ústředí

²⁸ GREGOROVÍČ, s. 122.

²⁹ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 148.

³⁰ PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 297–298.

tohoto politického uskupení zaslali na ministerstvo vnitra žádost o legalizaci, odpověď se nesla v intencích nařízených A. Eliášem, totiž, že jedinou povolenou politickou organizací na protektorátní politické scéně je Národní souručenství, čímž tedy Vlajce nezbývalo než pokračovat v dřívější praxi, fungoval tedy de iure nelegálně. Politický blok Český národně-socialistický tábor – Vlajka působil podzemním způsobem pouze do února 1940, tehdy došlo k úplnému rozpadu vlastně nefunkčního uskupení, jehož vedoucí činitelé nebyli schopni uvažovat mimo rámec prosazování osobních ambicí a upřednostňování svých domovských organizací na úkor funkčnosti vyššího celku. Byla to především tato skutečnost, která stála v cestě jakýmkoliv opětovným experimentům o sjednocování rozličných skupinek vzhlízejících k národnímu socialismu, na vině je mimoto i postoj české většinové společnosti k takovýmto celkům, která nesouhlasila s programem otevřené kolaborace a terčem její agrese byli jednotliví krojovaní příslušníci Vlajky anebo alespoň vývěsní skříně místních vlajkařských poboček.

I značné obtíže spojené s příslušností k Vlajce její příznivce neodradily od setrvání v členských řadách, které se stále rozrůstaly a v roce 1940 dosáhly maxima. Dle odhadů českých bezpečnostních úřadů Vlajka v roce 1940 čítala na třináct tisíc aktivních členů,³¹ přičemž je na místě zdůraznit, že do Vlajky přicházeli především tzv. konjunkturalisté, kteří sice nemuseli být plně ztotožnění s pronacistickými ideami, ale očekávali za členství v Německu nakloněné organizaci zaručení lepšího postavení ve státě, který měl vzniknout po konečném vítězství Německa. Vlajkaři nadále pořádali veřejná osvětová shromáždění, část z nich proběhla i za absence českých policistů, což svědčilo o poměrně silné ochraně Vlajky ze strany německých okupantů. Na oplátku za to vyvíjeli četní vlajkařští členové rozsáhlou kolaborantskou a udavačskou činnost. Vedení Vlajky vybuodovalo zpravodajskou sekci, jejíž příslušníci spolupracovali přímo s gestapem a Sicherheitsdienstem. Němečtí okupanti měli taktéž zájem o udržení co možná největšího klidu v českých továrnách, k čemuž jim opět dopomáhali vlajkaři udavačstvím na své kolegy.

2. 4 Incident v Dušní ulici a likvidace Vlajky

Takovéto chování velkého počtu vlajkařských sympatizantů bylo důkazem stupňující se agresivity organizace samotné, která pomyslného vrcholu dosáhla v létě 1940 útokem na

³¹ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 164.

sekretariát Národního souručenství v Dušní ulici. Incident popsal T. Pasák: „Dne 7. srpna 1940 byla vyhlášena všeobecná pohotovost pražských fašistických gard. Na Staroměstském náměstí se shromáždilo na tři sta gardistů, kteří pod protektorátní, vlajkařskou a německou vlajkou, za výkřiků *Hanba vládě!* a *Heil Hitler!*, podnikli útok proti uniformované protektorátní stráži střežící sekretariát Národního souručenství.“³² Akce byla podniknuta bezprostředně o zatčení vysoce postavených funkcionářů Národního souručenství, čehož vlajkaři chtěli využít k ovládnutí Národního souručenství. Avšak vytýčeného cíle se jim nepodařilo dosáhnout, došlo pouze k potyčce mezi českými strážníky a vlajkaři, kterým pomohlo několik příslušníků německých SS. Spojenými silami se jim podařilo vniknout do budovy sekretariátu, kde obsadili všechny místnosti a provedli kontrolu archivu.³³ Z úspěchu se pučisté netěšili dlouho, neboť ještě téhož večera byli z příslušné budovy v Dušní ulici vykázáni a následně odvedeni k výslechu, a to vše z příkazu K. H. Franka, který následně vydal podřízeným německým úřadům, vojenským a bezpečnostním složkám rozkaz, že bez jeho souhlasu se nesmí nic již podobného opakovat.³⁴

Celkově tedy znamenal pokus o fašistický puč v Dušní ulici pro Vlajku další epizodu z řady nepovedených akcí, kterými se soustavně pokoušeli získat moc ve státě. Důležitější byl přístup K. H. Franka k takovýmto vlajkařským podnikům, který svou negací vlajkařům naznačil, že Vlajce nedůvěřuje, ani neměl zájem podporovat její samostatné aktivity, vyjma těch kolaborantských. Ztráta podpory od nacistických úřadů se vzápětí odrazila na početním stavu členské základny, který prudce klesal.³⁵

Vcelku logicky se objektivně neutěšená situace odrazila do vzrůstajícího vnitřního napětí, které vyústilo v odchod nejen řadových členů, ale i významných vlajkařů, potažmo zapříčinilo absolutní rozkol ve Vlajce. Vnitřní krizi přestál J. Rys a jemu věrná skupina agilních přísluhovačů německého režimu, kteří nadále pokračovali v tažení proti Národnímu souručenství a za ziskem nejvyšších míst v protektorátní vládě, aniž by si uvědomili, že jejich šance na úspěch byly nulové, jelikož představitelé německé okupační moci upřednostňovali perspektivnějšího prosazovatele nacistických idejí. Byl jím Emanuel Moravec a jím řízené

³²PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 302.

³³PASÁK, *K historii českého fašismu*, s. 67.

³⁴Tamtéž.

³⁵NAKONEČNÝ, *Český fašismus*, s. 243.

Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, do kterého vstoupila řada bývalých stěžejních vlajkařských činovníků.

Tento moment byl jednoznačně přelomovým okamžikem, od kterého se odvíjela cesta za neodvratným koncem Vlajky. I. Pejčoch zhodnocuje nastalou situaci: „*Začátkem konce hnutí se stal přímý střet, který J. Rys vyvolal právě s E. Moravcem, ten do roku 1942 Vlajku jen monitoroval a uchovával si od ní odstup, vystříhal se zavdat příčinu k jakýmkoliv vzájemným sporům. Teď však vedení Vlajky v Moravcovi spatřilo muže, který získal pozice, o které oni léta marně usilovali. Stal se ministrem školství a lidové osvěty s plnou důvěrou okupantů. J. Rys se jej pokusil v jejich očích denuncovat, v tiskovinách Vlajky připomínal Moravcovo někdejší zednářství, účast v legiích, snažil se jej očernit i u německé policie a gestapa.*“³⁶ E. Moravec reagovala na Rysovu nenávistnou kampaň rozhodným způsobem, když jednal s K. H. Frankem a shodli se v názoru, že Vlajka představovala v tuto dobu kontraproduktivní těleso negativně ovlivňující nálady obyvatelstva. Důkazem vyhroceného přístupu německých protektorátních úřadů bylo nařízení o zatavení činnosti Vlajky na dobu tří měsíců s platností od dubna 1942.³⁷ Nedlouho poté K. H. Frank rozhodl o likvidaci Vlajky, která měla proběhnout rozptýlením vedoucích funkcionářů navzájem od sebe, aby nadále nemohli vyvíjet nežádoucí působení. V září 1942 byla část vlajkařských činovníků vyslána na nucené práce do Německa, v prosinci téhož roku se odehrálo zatčení J. Ryse, který byl poté internován v koncentračním táboře Dachau. Rozprášením ústředního vedení byla Vlajka prakticky zlikvidována a v únoru 1943 přestala oficiálně existovat.³⁸

³⁶ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 178.

³⁷ PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 344.

³⁸ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 181.

3 POBOČKA POLITICKÉHO HNUTÍ VLAJKA V PLZNI

Politické hnutí Vlajka bylo v rámci Československa rozvrstveno do několika poboček, z nichž právě plzeňská filiálka patřila mezi ty nejaktivnější vykonavatele vůle pražského ústředí Vlajky.

3.1 Počáteční léta existence plzeňské Vlajky

K založení pobočky politického sdružení Vlajka v Plzni došlo roku 1935, konkrétně 29. května Oskar Ruppert a Otomar Pivoňka oznámili písemným podáním policejnímu ředitelství v Plzni, že ustavili odbočku politického hnutí Vlajka.³⁹ Současně autoři podání vysvětlili, že „*Vlajka je sdružení příslušníků českého, slovenského a podkarapatskoruského národa, které usiluje zákonnými cestami o zaručení občanských svobod, dále o národní, mocenský a hospodářský rozvoj lidu a demokratické, republikánské státní formy*“.⁴⁰ V dokumentu byla osvětlena rovněž činnost hnutí, která spočívala v pořádání veřejnosti přístupných přednášek, politických seminářů a debatních večírků, při kterých mělo být upozorňováno občanstvo a povolání činitelé státní a veřejné správy na události ve veřejném a národním životě. Zadržet činnost politického hnutí Vlajka zahrnovala vydávání časopisů, vykonávání propagace a šíření programových zásad hnutí i v jiných nežli vlajkařských tiskovinách. Zatřetí plzeňská Vlajka sledovala cíle blízké programu centrální pobočky Vlajky v Praze, což činila ve spolupráci s ideovými a politickými vlajkařskými složkami. Na závěr písemného podání bylo uvedeno složení prozatímního výboru plzeňské filiálky, které tvořili: předseda Otomar Pivoňka, místopředseda Oskar Ruppert, pokladník Karel Mochel, tiskový referent Josef Ruppert, zapisovatel Adolf Bednář, revisor účtů Václav Hanzlík a sociální referent Antonín Havelka.⁴¹ Kromě posledně jmenovaného A. Havelky se ostatní členové prozatímního výboru plzeňské Vlajky počínaje rokem 1936 na jejích dalších aktivitách nepodíleli.

Vzhledem k tomu, že v Plzni politické hnutí podobného charakteru dosud neexistovalo, požádali zaměstnanci tamního policejního ředitelství nadřazenou pobočku v Praze o sdělení případných poznatků, které mohlo eventuálně mít k dispozici ohledně

³⁹ Státní oblastní archiv (dále jen SOA), Plzeň, Mimořádný lidový soud Plzeň(dále jen MLS Plzeň), k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Národní archiv (dále jen NA), Praha, Národní soud (dále jen NS), TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

působnosti pražské Vlajky. Pražští policisté záhy odpověděli přípisem, ve kterém sdělují, že „*Vlajka vyvíjí činnost pořádáním častých schůzí, přednášek a debatních večerů. Stěžejními body jejího programu jsou: pacifikace menšin, radikální revize jim příslušných práv [práv vztahujících se na menšiny – pozn. aut.], zrušení vázaných kandidátních listin a volebního soudu, vybudování silné armády, předvojenská výchova, plánovitá výchova k nacionalismu. Reforma právního řádu a veřejného hospodářství, umožnění neomezené expanze hospodářské síly státního národa, odstranění nadvlády německého židovského kapitálu. Akcentována je účinná podpora kulturního povznesení národa a politického, vojenského a hospodářského soužití se slovanskými národy. Z hlediska složení členské základny Vlajka představuje volné sdružení politicky pracujících osob nejkrajnější pravice, které mají za úkol vytvořit platformu pro spolupráci přívrženců Národní obce fašistické, Národního sjednocení a Národního tábora“.⁴²*

Rozbor programu a složení Vlajky učiněný pražským policejním ředitelstvím plně odpovídal i situaci v plzeňské pobočce, jejíž členskou platformu v době jejího založení tvořili především členové či sympatizanti Národní obce fašistické a Národního sjednocení, nezanedbatelná procentuální část členstva se skládala z řad aktivních vojáků, jelikož program politického hnutí Vlajka kladl důraz na armádu a vojenskou výchovu, z čehož vyplývá evidentní obdiv vlajkařů k armádě jako zidealizovanému symbolu síly. Pokud jde o profesní zastoupení vlajkařů v Plzni, vyplývá z výzkumu archiváře J. Jelena, že „*aktivním vojákům příslušelo třetí místo, a to hned za skupinou rekrutující se z pestré škály úřednických a malopodnikatelských povolání, méně bylo zástupců svobodného povolání a inteligence, nejméně přívrženců pocházelo z řad průmyslového proletariátu“*.⁴³

Archivní materiály nám poskytují pouze neúplné informace o exaktním počtu členů plzeňské Vlajky, a to platí pro jakoukoliv etapu její existence. Na základě analýzy dostupných pramenů je možno dobrat se hrubého počtu zhruba stovky aktivních členů v roce 1938.⁴⁴ Zákaz činnosti v listopadu 1938 znamenal částečnou paralyzaci nejen plzeňské Vlajky, ale i všech jejích státních filiálek, takovéto utlumení činnosti s sebou přirozeně přineslo prudký pokles počtu členských legitimací. Zcela opačný trend lze vysledovat v období prvních dnů

⁴² NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁴³ JELEN, Jiří, *Plzeňský Žumbera, leden–únor 1939. K vývoji plzeňské Vlajky*. In: RYCHLÍKOVÁ, Dagmar (ed.), *Západočeský historický sborník*, Plzeň 1997, s. 264.

⁴⁴ Archiv města Plzně (dále jen AMP), Městský národní výbor (dále jen MNV) Plzeň, k. 44798/46.

okupace v březnu 1939, kdy byl zaznamenán masivní příliv nových přívrženců. Eminentní výkyvy v počtech členstva ustaly roku 1941, neboť od té doby docházelo k postupnému a nezadržitelnému propadu početního stavu členské základny.⁴⁵

Paralelně ke změnám v kvantitativním okruhu plzeňské Vlajky probíhaly změny v kvalitativním směru, totiž proměny v sociální a profesní stratifikaci členstva. Dominantním způsobem bylo redukováno zastoupení profesionálních vojáků, kteří se po roce 1938 již neztotožňovali s dalším směřováním Vlajky, snížen byl také počet zástupců inteligence a svobodných povolání. Naopak vzrostla popularita plzeňské Vlajky u dělnické vrstvy. Nutno podotknout, že k těmto zásadním proměnám došlo především v době tzv. druhé republiky a pozdější nacistické okupace, kdy signifikantním způsobem vzrostla míra radikalizace skupiny, s čímž souvisela i obměna vedoucí složky plzeňské Vlajky. K ilustraci míry fluktuace na postu župního vedoucího vypovídají následující údaje: post župního vedoucího zastával od roku 1935 do poloviny roku 1939 A. Havelka. Jeho nástupcové se v úřadu střídali zhruba po šesti měsících působení, konkrétně se jednalo o Jana Konráda, poté Miloslava Follprechta, Františka Lídla, Rudolfa Fialu, Antonína Doležala, Karla Rathauského, Jana Wiesnera a konečně Zdeňka Chodka.⁴⁶ Pomocí pokusu o generalizaci značně složité a nepřehledné situace lze tvrdit, že zakladatelský okruh spojený s relativně umírněným A. Havelkou byl nahrazen po roce 1938 jednoznačně vyhraněnými nacionálně cítícími osobami, které byly zpočátku vedeny J. Konrádem. Proces personální výměny pokračoval i během období nacistické okupace a byl reprezentován jmény radikálního M. Follprechta, A. Doležala či J. Wiesnera coby těmi význačnějšími vůdčími osobnostmi. Pod jejich patronací se projevila pravá podstata hnutí, která spočívala v bezmezné podpoře nacistického bezpečnostního aparátu. Vývoj od pročeského nacionalismu ke kolaboraci s dřívějšími německými nepřáteli nebyl specifickým jen plzeňské pobočky Vlajky, nýbrž jím prošly téměř všechny vlajkařské filiálky, tu centrální pražskou nevyjímaje.

Po sumarizujícím úvodu nastiňujícím působnost plzeňské Vlajky napříč její existencí je na místě vrátit se do roku 1935 a sledovat její vývoj v detailnějších rysech, abychom pochopili celou šíři problému, jakými cestami se někteří čeští nacionalisté stali agilními kolaboranty. Celkovou prvorepublikovou činnost plzeňských vlajkařů lze vnímat především

⁴⁵ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁴⁶ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (26).

prostřednictvím organizování diskuzních a přednáškových večerů, z nichž se vůbec první konal krátce po výše zmíněném písemném ohlášení založení pobočky Vlajky v Plzni. Tajemník a zároveň místopředseda Oskar Ruppert oznámil na plzeňské policejní ředitelství svolání valné hromady hnutí Vlajka v hotelu Praha na 19. červen 1935 od osmé hodiny večerní. Hlavním bodem programu bylo zvolení A. Havelky předsedou organizace Vlajka v Plzni. Nový předseda se funkce ujal se zvýšenou agilností, neboť již o týden později uspořádal první přednáškový večer, konkrétně dne 26. červen 1935 v Mandlově síni Měšťanské besedy v Plzni.⁴⁷ Veřejnost byla oslovena k účasti na přednášce letáky, které zněly: „*Národně cítící občané, dokažte mohutnou účastí svoji pohotovost pro úkoly příští!*“⁴⁸ Jednalo se de facto o ustavující valnou hromadu plzeňské Vlajky, při které proběhla přednáška štábního kapitána S. Sousedíka a J. Streibla na téma *Současná krize a Nové Československo*. Dle hlášení policejního agenta Jaroslava Příkryla, který průběh přednáškového večera monitoroval pro policejní ředitelství, si přednášku vyslechlo šest desítek osob.⁴⁹ Referent S. Sousedík ve svém projevu útočil na nezdravý realismus a humanismus, které oslabují sílu národní myšlenky. Zmínil se i o době husitské reformace, když tvrdil, že „*Hus pro rozbourání společenského řádu byl odsouzen dříve, než odjel do Kostnice. Po jeho odsouzení byl pořádek a autorita státu znovu postaveny, avšak na účet českého národa. Počinání Husovo nebylo pro dobro českého národa, jelikož nás přivedlo k Bílé hoře*“.⁵⁰ V pořadí druhý řečník J. Streibl se věnoval odlišnému tematickému okruhu, zpravil přítomné diváky o tom, že politické hnutí Vlajka bude podnikat kroky za účelem zřízení stavovské komory vedle struktury politického parlamentu, aby jí mohl být korigován marxistický vládní systém. V závěru schůze se ujal slova A. Havelka a vypovídal o chybnosti o sbližování československé vlády se Sovětským svazem, čímž upozorňoval na mezi oběma zeměmi nedávno uzavřenou smlouvu. Mimoto A. Havelka vyzval obecnost k přistoupení do Vlajky, tento apel se však neseťkal s odezvou, v návaznosti na to byla schůze ukončena.

Zprávy o následujících dvou letech působnosti plzeňské Vlajky nejsou v archivních materiálech blíže rozpracovány, omezují se na konstatování: „*Původní, zdánlivě bezzávadný a nepolitický program hnutí, vytyčený stanovami a ohlašovaný úřadům při pořádání veřejných produkcí, přednášek a schůzí nebyl dodržován. Na veřejných podnikcích Vlajky*

⁴⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

začaly býti nepříznivě kritizovány citlivé a ožehavé otázky národa a lidu, což začalo buditi nepříznivý ohlas ve veřejnosti a časté polemiky v denním tisku.“⁵¹ Počínaje rokem 1937 bylo tedy nutno věnovat činnosti plzeňské Vlajky zvýšenou pozornost, a to zejména ze strany bezpečnostních úřadů, konkrétně Bezpečnostního a spolkového oddělení policejního ředitelství, které provádělo restriktivní opatření vůči vlajkařským aktivitám.

Příkladem toho přístupu je zamýšlené konání přednášky v červenci 1937, jmenovitě se jednalo o prezentaci svolanou na 23. červenec 1937 do restaurace U Jonáků v Plzni. Referenty měli být pravoslavný farář František Víceník a štábní kapitán F. Melena, téma večera znělo *Hrůzy rudého pekla ve Španělsku*. I před touto akcí byla podniknuta informační kampaň v denním tisku nastiňující program přednáškového večera, kterým bylo vylíčení situace ve Španělsku z pohledu přímého účastníka občanské války v zemi. Oním přímým účastníkem byl právě pravoslavný farář F. Víceník, který měl vypovídat o praktikách boje a teroru španělských komunistů. Vzhledem k publikování politicky vyhraněné novinářské kampaně vyvstalo v očích plzeňských policistů podezření, že Víceníkova přednáška bude jednostrannou a zaujatou kritikou poměrů ve válčícím Španělsku, k zákazu přednášky přispělo i podezření na nebezpečí porušení veřejného pořádku a kázně. Avšak i přes zákaz uspořádání se sešlo několik osob v místě ohlášeného konání, které se záhy přesunuly do budovy arciděkanství na základě pozvání A. Havelky. Na církevní půdě došlo k rozpravě F. Víceníka s přítomnými posluchači.⁵² Tato událost doslova zaktivizovala plzeňskou veřejnost, která doposud nevěnovala činnosti plzeňských vlajkařů přílišnou pozornost a jež odsoudila Havelkův čin článkem „*Noční schůze na plzeňském arciděkanství*“, v němž stálo: „*Případ noční schůze na děkanské půdě vyvolala v Plzni rozhořčení a jest správné, že městská rada v zájmu klidu a tolerance přísně ve věci zakročuje. Případ budeme míti v patrnosti, neboť nelze v Plzni trpěti, aby domu katolické správy církevní, jenž jest domem obecním, bylo používáno ke schůzkám extrémních živlů.*“⁵³

Zkušenosti se zamítnutou přednáškou neodradili A. Havelku a jeho spolupracovníky od přípravy dalších diskuzních večerů, protože již 26. července 1937 předseda plzeňské Vlajky žádal o povolení uspořádat 13. srpna 1937 od 20:00 hodin debatní večer v Měšťanské

⁵¹ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁵² AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

⁵³ Nová doba, 27. července 1937, XXXXIII/206.

besedě.⁵⁴ Při detailním rozboru programu ohlášené přednášky je zřejmé, že byla modifikací přednášky *Hrůzy rudého pekla ve Španělsku*, tentokrát nesla název *Moje cesta z Jižní Ameriky přes španělské žaláře do Československa*. Správnost úvahy o totožnosti obou zmiňovaných přednášek dokládají i referenti, neboť jimi opět byli pražští vlajkařští činovníci F. Melena a F. Víceník, třetím přednášejícím byl ohlášen A. Havelka. Jeho referát spočíval v apelu na povinnost českého lidu k obraně československého státu, na zamezení kulturního, národního a hospodářského rozvratu. Hovořil o semknutí všech upřímných Čechů, Moravanů a Slováků bez rozdílu příslušnosti k rozličným politickým stranám za cílem „*obhájení státu proti komunismu a moderním bludům, které zotročují lidstvo*“.⁵⁵ Tato témata vyhodnotili plzeňští policisté jako závadná a ve smyslu § 6 zákona č. 134/1867 Sb. zamítli vydat povolení ke konání přednáškového večera.⁵⁶

Poslední realizovanou osvětovou přednáškou roku 1937 byl 13. prosince 1937 proběhnuvší *Pohádkový večer* spočívající v recitaci moderních pohádek Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena. A. Havelka coby organizátor zaslal plzeňskému policejnímu ředitelství seznam pohádek, které mají být předneseny, kromě pohádky *O princezně a draku* byly zbylé texty shledány ideologicky a politicky nezávadnými, např. zazněla pohádka *Sedmero krkavců*, *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* či Havelkův autorský počín *Pohádka o zakletém království Čehonů*. Pohádka *O princezně a draku* byla dle rozhodnutí policejního ředitelství svým obsahem příliš zaujatá a zesměšňovala poměry států, s nimiž Československá republika udržovala diplomatické styky.⁵⁷

Rok 1938 se v existenci plzeňské Vlajky vyznačoval bohatou činností přednáškovou, propagační a náborovou za účelem získání nových příslušníků. Již dne 27. ledna 1938 v Mandlově síni Měšťanské besedy za účasti dvě stě osob proběhl první diskuzní večer roku 1938, při kterém promluvil J. Rys na téma *Poslední události doby*, akci předcházela rovněž letáková kampaň. Jeden z letáků zněl: „*Rusko – Francie + Anglie – Malá dohoda! Přijďte si i vy poslechnout pravdu! Neb Pravda vítězí a zvítězí!*“⁵⁸ Rysův referát měl výhradně politický a kritický ráz, hovořil proti vlivům marxisticko-socialistického komunistického směru, který způsobuje v republice prý mnoho nespokojenosti. Dle Rysova mínění smlouva se Sovětským

⁵⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/4–1 až 33.

⁵⁸ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

svazem příznivce Vlajky (potažmo pročeského nacionalismu) neuspokojuje, navíc poznatek o poměrech v něm, kde se vedoucí činitelé navzájem vyvražďují, nepřispívá k jeho solidní pověsti v zahraničí. Spojenectví s Velkou Británií a Francií nazýval spojenectvím se shnilými rybami.⁵⁹ Policejní agent podávající zprávu o průběhu přednášky konstatoval, že Vlajka zcela veřejně projevuje své sympatie k sousednímu nacistickému Německu, o čemž svědčí další Rysův výrok: „*Přesto, že vedeme s Německem již dlouhou dobu zápasy národní, naše hospodářské styky jsou poslední dobou lepší než se sesterskou Francií, která nám činí větší obtíž než nepřátelské Německo.*“⁶⁰ Po citovaném výroku byl J. Rys přítomným policejním intervenujícím úředníkem napomenut k zachování pořádku. Proto se J. Rys musel věnovat jiným „oblíbeným“ vlajkařským tématům, pronášel tedy slovní útoky na Židy a imigranty přechající z Německa do Československé republiky, zabýval se židozedenářstvím, rovněž požadoval zavedení systému numerus clausus v českém prostředí. Druhý řečník byl F. Melena se ve svém projevu zabíral potřebou zavedení stavovského systému v zemi, upozornil na to, že v Československé republice je uplatňována kvantitativní demokracie na úkor té kvalitativní. „*Dokud bude mít hlas univerzitního profesora stejnou váhu jako hlas pologramotného pastevce Rusína, tak v zemi nebude pořádek. Prakticky u nás není demokracie, ale diktatura všelijakých výkonných výborů a politických stran.*“⁶¹ Schůze byla ukončena za zpěvu písně *Hej Slované*, při níž účastníci stáli v pozoru se zdviženými pravicemi.

S podobným zápalem vystoupil J. Rys na veřejném projevu v Měšťanské besedě 2. března 1938, jehož se účastnily téměř čtyři stovky diváků. Hesla přednášky zněla: *Proti obtížným emigrantům* a *Za chléb našim nezaměstnaným* a vztahovala se k aktuálním celospolečenským tématům, veskrze odkazovala na výroky poslance Rudolfa Berana o nezaměstnanosti a jejím prohlubování kvůli německým migrantům. Jako v předchozí přednášce J. Rys útočil na židovství, židozedenářské společnosti, které prý vykořisťují československý stát, přislíbil, že vlajkaři neustanou v boji proti škodlivým elementům, jako jsou židovství či židozedenářství.⁶² Vedle toho se řečník S. Sousedík věnoval tématu zahraniční politiky, jmenovitě kritizoval kroky učiněné proti Itálii v kauze tzv. habešské krize. Podle Sousedíkova mínění mohla fašistická Itálie být pro Československou republiku

⁵⁹ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

spojeneckou zemí, avšak po odsouzení jejích kroků v Etiopii není možné spoléhat se na italskou náklonnost či případnou pomoc. Potlesk vzbudil Sousedíkův výrok: „*Musíme budít nové národní citění. Nechceme však národ, který brečí a zpívá Kde domov můj, když padne goal na hokeji, a je však zcela netečný, když dostane goal v zahraniční politice.*“⁶³ Svolavatel schůze A. Havelka přispěl do diskuze svými postřehy ohledně sociálního postavení českých kněží, kteří jsou vystaveni důsledkům zjevného prvorepublikového protikatolického směřování, dle jeho názoru byli on a další římskokatoličtí kněží vnímáni jako psanci nejen českou veřejností, ale i oficiálními úřady.

Vedoucí složka plzeňské Vlajky informovala policejní ředitelství v Plzni o sérii připravovaných přednáškových večerů. Jeden z nich s názvem *Za jednotný a silný stát československý* měl proběhnout 7. dubna 1938, byl však zakázán z důvodu potenciálního ohrožení veřejné bezpečnosti a veřejného blaha. Odvolání proti tomuto rozhodnutí nebylo možné vzhledem k naléhavému veřejnému zájmu ve smyslu § 17 zákona č. 8/1928 Sb.⁶⁴ Totožný postup se opakoval v případě plánované veřejné prezentace na 25. května 1938. Na místě jejího ohlášeného konání se přesto sešli zájemci o účast na podniku, jako určitou satisfakci obdrželi alespoň letáky a časopisy *Výzva*. Není vyloučeno, že se na různých místech v Plzni udály neohlášené večerní přednášky či debaty organizované vlajkaři.⁶⁵

3.2 Činnost Vlajky v období tzv. druhé republiky

V návaznosti na změny, které v Československé republice způsobil tzv. mnichovský diktát, proběhl rovněž zásadní zlom v činnosti plzeňské Vlajky. Již 12. listopadu 1938 Presidium Policejního ředitelství v Praze telefonickým nařízením informovalo příslušný policejní orgán v Plzni o zastavení činnosti volného hnutí Nové Československo–Vlajka, a to na základě § 28 zákona č. 134/1867 Sb.⁶⁶ Kromě této informace bylo policejní ředitelství nabádáno k tomu, aby jeho příslušníci provedli domovní prohlídky u funkcionářů plzeňské Vlajky, neboť 11. listopadu 1938 odvezl jeden z jejích činovníků četný propagační tiskový materiál z Prahy do Plzně, mělo tedy dojít k zabavení příslušného závadného materiálu prostřednictvím kontrolních prohlídek v bytech vytipovaných čelných plzeňských funkcionářů. Následné

⁶³ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁶⁴ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

zajišťovací domovní prohlídky skončily kladným výsledkem, jelikož byly nalezeny balíčky obsahující stovky různých tiskopisů, brožurek, letáků, korespondence a jiného materiálu.⁶⁷

Po zastavení činnosti prezentovali plzeňští vlajkaři svoji pokračující existenci především šířením ilegálních tiskovin, na kterých se podepisovali jako Maffie nového Československa–Vlajka, potažmo jako Novočeská beseda, nebo jednoduše Vlajka.⁶⁸

Právě pod hlavičkou Maffie nového Československa–Vlajka kolovaly po Plzni a přilehlých venkovských městech nálepkové letáky s nápisy jako: „*Hanba mu – židomil!*“ nebo „*Bijte Židy a marxisty!*“⁶⁹ Některé letáky byly kromě obvyklých nactiutrháčných hesel psány ve vyrocenějším stylu, jako např. „*ŽIDI, VEN! Máme dost komedie zednářské vlády, která se snaží i před odpor národa chrániti svoje svěřence a mecenáše – Židy! Nepřipustíme další klamání národa, žádáme, aby do dvou týdnů byla vyřešena židovská otázka. Nestane-li se tak, zahájíme boj všemi prostředky, které ji vyřeší bez vlády. Za každého zatčeného vlajkaře bude provedena osobní odplata na deseti Židech!*“⁷⁰

Rok 1939 se nesl ve znamení zvýšené míry vlajkařských činností, které se odvíjely v rámci ilegálních struktur. Již v lednu 1939 byla zaznamenána tajná politická schůze Vlajky konající se v budově arciděkanství, což nebyl jediný případ nepovolené vlajkařské aktivity, např. se vlajkaři soustředili na pořádání dalších politických a osvětových přednáškových večerů. Na schůzi 19. ledna 1939 v restauraci Na Nové poště byla diskutována otázka založení pobočky Novočeské besedy v Plzni, která neměla být vedena pod hlavičkou politické organizace, nýbrž jako podpůrný zábavný spolek. Přítomní posluchači (zhruba jedno sto osob) byli vyzváni k účasti na příští schůzi plánované na den 2. února 1939, kde dojde k vlastnímu vytvoření pobočky Novočeské besedy.

Policejní ředitelství v Plzni bylo důvěrně upozorněno na to, že se v restauraci Na Nové poště koná nepovolená schůze pořádaná hnutím Za nové Československo – Vlajka, a to pod rouškou vepřových hodů. Dle zápisu přihlížejícího policejního agenta zahájil schůzi A. Havelka, který diváky seznámil se skutečností, že se v Plzni právě ustavila pobočka Novočeské besedy, poté se slova ujali referenti pražského ústředí Novočeské besedy J. Thun-

⁶⁷ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

⁶⁸ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁶⁹ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

⁷⁰ Tamtéž.

Honhenstein a F. Melena, kteří slovně útočili na Stranu národní jednoty. Zásahem policistů byla schůze záhy po jejím začátku rozpuštěna, vzhledem k tomu, že účast na přednášce ilegálního spolku znamenala jistotu právního postihu, účastníci schůze opustili sál ve značném spěchu. Na místě byl nalezen kufr s brožurami *Židozедnáři – Metla světa, Zákony sionských mudrců* a plechová krabice obsahující členské legitimace Vlajky na rok 1939.⁷¹ Kufr patřil vlajkařskému pokladníkovi Janu Valentovi, který v následném výslechu policistům podal detailní zprávy o činnosti ilegální Vlajky. Z jeho výpovědi vyplývá, že konstituování plzeňské odbočky Novočeské besedy si výslovně přál J. Rys, který zorganizováním potřebných záležitostí pověřil J. Konráda. J. Rys také poslal do Plzně tištěné pozvánky na ustavující schůzi, jejíž program byl *Kramářův soud nad Benešem*.⁷² J. Valenta dále vypověděl, že finanční zajištění Vlajky je nedostačující, veškeré výdaje jsou hrazeny z členských příspěvků, na jiné podporovatele se vlajkaři nemohli obrátit.

V rámci schůze k ustavení Novočeské besedy v Plzni došlo k významné události v historii plzeňské Vlajky, totiž k publikování ilegálního periodika *Plzeňský Žumbera*. Nakladatelský a vydavatelský podnik *Plzeňského Žumbery* realizovaný v lednu a únoru 1939 představoval v širších souvislostech jednak reakci na zastavení činnosti Vlajky v listopadu předchozího roku a za druhé naplnění staršího projektu vydávání vlastního periodika.⁷³ *Plzeňského Žumberu* iniciovala čtveřice čelných osobností Vlajky: A. Havelka, J. Konrád, J. Riegel a J. Wiesner, který byl pověřen vedením projektu. Tisk ilegálních novin zajišťoval J. Riegel, neboť coby redaktor Poledního listu měl přístup k tiskařské technice a obstarával pro plzeňské vlajkařské noviny i cenzurou zabavené články, které nemohly být otisknuty v *Poledním listu*. Tisk zhruba sto dvaceti výtisků zajišťoval Antonín Staral na ručním přenosném cyklostylu. První vydání *Plzeňského Žumbery* se objevilo na závěr diskuzního večera 19. ledna 1939. Příspěvky do tohoto čísla pocházely výlučně z Riegelových zdrojů, do druhého čísla publikovaného 29. ledna 1939 zaslalo své články větší množství přispěvatelů. Zveřejněné texty se nevyznačovaly přílišnou stylistickou kvalitou či sofistikovaností, naopak se veskrze jednalo o styl typický vulgárnímu antisemitismu, který plně odpovídal intelektu pisatelů oněch pokleslých textů. Jelikož se náklad *Plzeňského Žumbery* omezoval na desítky výtisků, je nasnadě myšlenka, že články v něm publikované

⁷¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, fsc. Ls 14/47.

⁷² Tamtéž.

⁷³ JELEN, s. 269.

neměly faktickou působnost, avšak již o několik měsíců později široká denunciační a kolaborační činnost plzeňských vlajkařů dokázala, že autoři své výhrůžky mysleli zcela vážně a že byli připraveni jednat v jejich smyslu.

Na distribuci nelegálního plátku se podíleli již osvědčení kolportéři vlajkařských tiskových materiálů, podle záměrů vydavatel se měl na veřejnosti rozšířit ještě před konáním ustavující schůze Novočeské besedy v únoru 1939. Během policejního zásahu na této schůzi bylo zajištěno několik výtisků druhého a zároveň posledního čísla *Plzeňského Žumbery* a bezprostředně poté došlo k rozkrytí jeho tiskařské a distributorské sítě. V souvislosti s vyšetřováním byly provedeny domovní prohlídky u řady činovníků Vlajky, při kterých byl zabaven mnohý písemný materiál (knihy, letáky, brožury apod.).⁷⁴ Napříště se vydavatelé *Plzeňského Žumbery* vzdali aspirací na znovuvydávání podobné ilegální tiskoviny. Státní zastupitelství v Plzni rozhodlo o konfiskaci všech jeho čísel, což byl jediný právní akt spravedlnosti naplněný v případě publikování protiprávní tiskoviny takového charakteru.⁷⁵ V návaznosti na zjištění rozsáhlé podvratné činnosti byli potrestáni J. Konrád, F. Melena, J. Thun-Hohenstein a J. Valenta vězením v délce dvou týdnů a A. Havelka pokutou ve výši pět tisíc korun.⁷⁶

I přes veškeré problémy, které předním vlajkařským činovníkům vyvstaly v souvislosti s podnikem Novočeská beseda, potažmo s *Plzeňským Žumberou*, neustali v činnosti a svolávali tajné schůze na arciděkanství, ale i veřejně přístupné debatní večery. Jako ten z 23. února 1939 v hostinci Na Nové poště, o kterém policejní ředitelství v Plzni nebylo zpraveno, ale i přesto se plzeňským policistům podařilo zajistit desítky letáků od jednoho z účastníků přednáškového večera Květoslava Martínka, který vypověděl, že inkriminované letáky obdržel od jemu neznámého vlajkaře. V letácích bylo nepřipustným způsobem útočeno na vládu, volební řád a ústavu, autoři požadovali bližší spolupráci ministerstva zahraničních věcí s nejbližšími sousedy republiky.⁷⁷

O tom, že vlajkaři brali závažnost situace, do které se dostávali opakovaným šířením ilegálních letáků, na lehkou váhu a o jejich nerespektování policejní moci svědčí rozesílání letáků přímo na jednotlivé útvary policejních bezpečnostních složek. Takovéto propagační

⁷⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, fsc. Ls 14/47.

⁷⁵ JELEN, s. 274.

⁷⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

⁷⁷ Tamtéž, k. Ls 509/46, fsc. Ls 509/46–7.

materiály měly poněkud odlišný ráz od veřejnosti určených pamfletů, mj.v nich stálo: „*Voláme k policii a četnictvu! Připomínáme vám, že stát je v nebezpečí. A proto Vlajka zapaluje pochodeň národní hrdosti a naslouchá volání dějin.*“⁷⁸ Na neznámého rozšiřovatele a tiskaře bylo podáno trestní oznámení na státní zastupitelství v Plzni, neboť obsah konkrétních tiskovin zakládal skutkovou podstatu trestných činů podle Zákona na ochranu republiky.⁷⁹

Na jaře 1939 pod tlakem rozličných represivních opatření adresovaných na stranu plzeňských vlajkařů došlo v hnutí ke změně marginálního významu, totiž k přejmenování hnutí na tzv. Třetí republiku, která „*není politickou stranou, nýbrž hnutím národním a má za úkol odstranit druhou republiku*“.⁸⁰ Požadavkem Třetí republiky bylo „*nastolení diktatury, odstranění parlametarismu, vytvoření stavovského státu, ustavení národního vyšetřujícího výboru pro vyšetření viny Edvarda Beneše, politiků starého režimu, politického korupčního jednání, potrestání viníků odnětím jejich špinavě nabytého jmění*“.⁸¹ Bezpečnostní úřady zahájily ještě intenzivnější pátrání po rozšiřovateli pamfletů Třetí republiky a bedlivě sledovaly funkcionáře Vlajky za účelem zabránění jakýmkoliv případným násilným činům. Ty se v nejbližší době (březen 1939) vskutku projeví a potažmo z nich těžila německá nacistická propaganda k verifikaci vlastních tvrzení, že Česko je ve střední Evropě zdrojem neklidu a nebezpečí.

Podobné nepravdy nacházely značnou odezvu především v českém pronacisticky laděném prostředí, které jimi bylo výrazně posilováno a odvažovalo se k čím dál smělejšími činům, např. celé skupiny pravicových extrémistů organizovaly lokální protižidovské akce, docházelo k rozhazování politicky nepřijatelných letáků přímo z jedoucích vlaků či aut.⁸² Obsah takovýchto propagačních materiálů byl v jejich plném znění pobuřováním a protizákonným štváním, tendenčně a ideově se shodoval s programem NSDAP. Konkrétně v letáku zadrženém v březnu 1939 bylo psáno o chystaném vnitropolitickém překvapení v Čechách, o potřebě důsledného vyřešení židovské otázky na základě rasových norimberských zákonů, o nutnosti rozpuštění komunistické strany a Národní strany práce, o prospěšnosti uzavření aliance s Německem a benefitech rozpuštění armády. Na závěr letáků

⁷⁸ SOA, Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (26).

je uvedena lhůta ke splnění výše popsaných rozkazů a také případné sankce: „*Jestliže česká vláda dané ultimátum nedodrží, bude přistoupeno k trestním, politickým a hospodářským sankcím, které budou znamenat konec samostatnosti zemí Koruny české.*“⁸³ Propagační kampaň byla cílena rovněž na mládež a studenty, aby ti vytvořili samostatné akční oddíly a vybrali ze svých řad nejschopnější jedince jako vůdce elitních ochranných sborů. Apely se nesly v duchu: „*Dnes, kdy svatý boj Vlajky vstupuje do rozhodujícího stádia, volá se mládež do zápasu na záchranu bytí národa a samostatnosti státu a za lepší zítřek v národoveckém sociálně spravedlivém Československu!*“⁸⁴ Státní zastupitelství v Plzni reagovalo na radikální tiskovou agitaci nařízením o zabavení tiskovin zakládajících skutkovou podstatu zločinu výzvy k trestním činům dle § 15 zákona č. 50/1923 Sb., dle § 1 zákona č. 50/1923 Sb..⁸⁵

Všeobecnou radikalizaci Vlajky lze pozorovat zvláště od října 1938 (v souvislosti s tzv. mnichovskou dohodou), neboť vlajkaři již netajili sympatie k nacistickému Německu a svými podvratnými a protistátními akcemi se snažili získat maximální počet příznivců za účelem dosažení stejného postavení jako má NSDAP v Německu.⁸⁶ O pravdivosti tohoto tvrzení svědčí konkrétní aktivity, které vlajkaři vyvíjely v době tzv. zvýšeného ohrožení republiky. Převážně se jednalo o verbální útoky vůči domnělým nepřátelům Vlajky a českého státu, avšak od února 1939 vlajkaři od výhrůžek přešli k činům, které dosáhly pomyslného vrcholu radikalismu a brutality v případě pumového atentátu na židovském hřbitově v Plzni.

3. 2. 1 Pumový atentát na obřadní síň židovského hřbitova v Plzni

Rozhodnutí o provedení atentátu na některý z objektů patřících plzeňské židovské komunitě opět pocházelo z pražské vlajkařské centrály. Organizací protižidovských vystoupení v Plzni byl pověřen J. Konrád, který o záležitosti jednal s J. Rysem a dalšími pražskými představiteli Vlajky. Počátkem února informoval J. Konrád své kolegy o tom, že se blíží den, který bude pražským ústředím ještě upřesněn, provedení protižidovských akcí v celostátním měřítku, které měly spočívat v útocích na synagogy.⁸⁷ Kýženým výsledkem této teroristické akce bylo urychlení procesu tzv. řešení židovské otázky. Plzeňští funkcionáři Vlajky zaujali k příkazu nejednotné stanovisko, dokonce došlo k rozdělení skupiny na radikální a umírněnou frakci.

⁸³ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (26).

⁸⁴ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

⁸⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–29 (26).

Umírněně a proti jakýmkoliv útokům vystupoval A. Havelka a J. Wiesner, kteří nesouhlasili s útoky kvůli riziku ohrožení životů lidí bydlících v blízkosti vybraných objektů. Naproti tomu J. Konrád, J. Riegel a O. Pulda se ztotožnili s myšlenkou rozsáhlého protižidovského vystoupení, jako cíle agrese byly vybrány: stará a nová synagoga, domy bývalé zednářské lóže Union, soukromé podniky plzeňských podnikatelů židovské příslušnosti Taussiga a Liebsteina či Škodovy závody. Vlastní bombové akci měla předcházet sabotáž v Elektrických podnicích města Plzně, která by umožnila realizaci protižidovského pogromu ve městě.⁸⁸

Avšak následkem uvěznění členů pražského ústředí Vlajky v únoru 1939 bylo nuceno plzeňské radikální vlajkařské křídlo megalomanské plány na antisemitské akce v Plzni přehodnotit a původní termín jejich provedení (27. únor 1939) byl přesunut na neurčito. Zhruba od poloviny února téhož roku plzeňští vlajkaři disponovali tzv. pekelnými stroji, které z Prahy do Plzně přivezl Oldřich Pulda. Konkrétně měli k dispozici čtyři balíčky obsahující termitové zápalné bomby, roury a budíky. O. Pulda žádal J. Konráda, aby u sebe přechovával nebezpečné třaskaviny některý z vlajkařů, tato povinnost připadla na J. Riegela, který byl společně se svou manželkou ochoten provést útoky. Rozkazy o náhradním termínu uskutečnění pumových atentátů obdrželo plzeňské radikální křídlo Vlajky prostřednictvím A. Doležala, který pro instrukce dojížděl do Prahy. Pražské vedení Vlajky rozhodlo, „že pumové atentáty budou provedeny v noci z pondělí 6. na úterý 7. března 1939, pokud ovšem na plzeňskou pobočku dorazí do 19. hodiny dne 6. března telegram záporného vyznění, musí být akce odložena do doby obdržení náhradních pokynů“.⁸⁹ Konkrétní obrysy celé akce vymyslel J. Konrád, spočívaly v bombovém útoku na starou a novou synagogu, na židovském hřbitově v obřadní síni měla být umístěna termitová nálož. Realizací útoků byli pověřeni A. Staral a Věra Riegelová, ta ale svou účast „na poslední chvíli“ zrušila, její místo zastoupil Karel Kovařík.

Detailní popis atentátu byl sestaven během policejního vyšetřování ze dne 7. března 1939 a poskytuje nám možnost konstruovat průběh akce. Ve 23 hodin 6. března 1939 odjeli K. Kovařík a A. Staral, oba pod vlivem alkoholu, spolu s řidičem O. Puldou směrem na židovský hřbitov, na kterém atentátníci měli provést výbuch pekelného stroje a poté se vrátit

⁸⁸ JELEN, s. 267.

⁸⁹SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–29 (26).

zpět do auta k čekajícímu O. Puldovi. Ten zhruba za půl hodiny po odchodu mužů uslyšel směrem od místa činu silnou detonaci a v předtuše, že se stalo neštěstí, od židovského hřbitova odjel domů. Mezitím J. Konrád a J. Riegel čekali na trojici pachatelů v kavárně, návrat atentátníků předpokládali ve zhruba 1:30 hodin 7. března, poněvadž výbuch měl nastat přesně v 1 hodinu ranní onoho dne.⁹⁰ Avšak s plynoucí dobou J. Konrád a J. Riegel pojali podezření, že se atentát nezdařil tak, jak bylo plánováno, jejich obavy byly správné, neboť v brzkých ranních hodinách téhož dne bylo policejní ředitelství v Plzni telefonicky vyrozuměno vrátným ústředního hřbitova v Plzni, v jehož sousedství se nacházel židovský hřbitov, o nalezení dvou mrtvých mužů v areálu hřbitova. Přímý svědek nehody potvrdil, že v noci slyšel hlasitý výbuch a volání o pomoc. Přivolaní policisté našli na místě exploze v bezprostřední blízkosti obřadní síně mrtvoly dvou mužů, jejichž spodní části těl byly výbuchem roztrhány a rozmetány po zdech hřbitova, na stromech, dokonce chodidlo jedné z obětí bylo vymrštěno přes hřbitovní zeď až na přilehlou silnici. Horní části těl byly vcelku zachovány, dle lékařských posudků nastala smrt u obou mužů krátce po utržení takovýchto masivních zranění neslučitelných se životem.⁹¹ Následkem exploze nálože naplněné silně účinnou výbušninou došlo k poškození hřbitovní zdi, železných vrat objektu a vstupních dveří obřadní síně. Příčinou předčasného výbuchu byla s největší pravděpodobností neopatrná a nepoučená manipulace s takto účinným druhem pekelného stroje. Podle osobních dokladů nalezených v oblečení mrtvol byla zjištěna jejich totožnost: A. Staral (narozen 12. července 1906 v Žatci, bytem v Plzni, vyučen, ženatý) a K. Kovařík (narozen 20. ledna 1911 v Klatovech, bytem v Plzni, absolvent obchodní akademie, ženatý).⁹² Ihned po ohledání místa detonace bylo zahájeno vyšetřování zločinu, zadržený J. Riegel vypověděl o umístění termitové nálože v areálu Liebsteinova plzeňského dřevozpracujícího podniku, nevybuchlá nálož byla bezprostředně poté zajištěna policejním odborníkem. Pokud bychom chtěli zhodnotit průběh a výsledek vlajkařského protižidovského vystoupení, nezbyváá víc než konstatovat, že vzhledem k původním velkolepým plánům reálný výsledek atentátu znamenal naprosté fiasko a jistě přispěl k hlubší diskreditaci Vlajky v očích plzeňské veřejnosti.

⁹⁰SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–29 (26).

⁹¹Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁹²AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

3. 2. 2 Krátkovlnná vysílací stanice

Vyšetřování pumového atentátu na židovském hřbitově odhalilo další významnou aktivitu ilegální Vlajky v Plzni, totiž montáž tajného rozhlasového vysílače, na níž intenzivně pracovala především radikální frakce seskupená kolem J. Konráda.⁹³ V polovině ledna 1939 přivezl Jan Sokol spolu s neznámým studentem elektroinženýrství z Prahy do Plzně součástky vysílací radiostanice a uchovali je u J. Konráda, který šel o záležitosti referovat A. Havelkovi, jenž odmítl na takové protiprávní aktivitě participovat.⁹⁴ Zbylí členové plzeňského vlajkařského výboru se do příprav na zprovoznění stanice zapojili, převezli součástky do mlýna v obci Malesice, kde mělo dojít k finální instalaci vysílačky. Ta ale po sestavení nefungovala, proto nedlouho poté do Plzně přijel jakýsi inženýr z Brna, aby krátkovlnnou radiostanicí uvedl do provozu, mezitím byl přístroj přemístěn na stanoviště v Kozolupech, odkud – po tentokrát úspěšném pokusu o zprovoznění – bylo zahájeno vysílání ve vlnovém pásmu 39.45 metru. Hlasatelka Slavomíra Krajínová četla rozhlasové zprávy celkem čtyřikrát denně, a to v 5:00 hodin, 7:15 hodin, 19:15 hodin a konečně poslední relace připadala na 22:15 hodin.⁹⁵ Tato krátkovlnná vysílací stanice měla být pobočkou vídeňského rozhlasu *Pravda vítězí*⁹⁶ a podávala jednoznačně protičeské a proněmecké informace, nabádala posluchače k odmítání oficiální státní reprezentace a vyzývala ke vstoupení do Vlajky. Vzhledem k limitovaným technickým prostředkům, kterými plzeňská Vlajka disponovala, bylo možné signál vlajkařské vysílačky přijmout pouze do vzdálenosti padesát kilometrů od umístění stanice. Vysílání fungovalo pravděpodobně několik dní v závěru měsíce února 1939, bylo ukončeno z důvodu rizika potenciálního policejního stíhání osob spojených s nelegální vysílací stanicí. Avšak již o několik týdnů později se vlajkaři nemuseli nadále obávat takovýchto rizik, jelikož nastala nová doba, doba okupace, na kterou mnozí příslušníci Vlajky netrpělivě čekali.

⁹³ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, Praha 2011, s. 140.

⁹⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

⁹⁵ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

⁹⁶ Německá propagandistická rozhlasová stanice podávající dezinformace zacílené proti československé státnosti.

3.3 Plzeňská Vlajka v době okupace

V první den okupace (15. března 1939) vlajkaři veřejně manifestovali souhlas s pronárod tak tragickou událostí, když se podíleli na zajišťování pořádku v českých městech. Na základě rozhlasové výzvy Českého národního výboru v Praze, kterou pronesl Radola Gajda, aby ve všech městech byly učiněny přípravy pro zřízení národních výborů, se plzeňští vlajkaři chopili iniciativy a rozhodli se Gajdovu výzvu akceptovat. Za souhlasu německého vojenského okupačního velitelství (jmenovitě komisaře Petra Němejce) byly vlajkařům propůjčeny prostory v přízemí radnice, ve kterých probíhal nábor nových členů Vlajky a současně organizování pobočky Českého národního výboru v Plzni.⁹⁷ Klíčovou roli v těchto aktivitách sehrál J. Wiesner, který nově přichozím členům Vlajky distribuoval pořadatelské pásky (vlajkařské červenobílé či bílé, popřípadě červené pásky se symbolem hákového kříže), s čímž ale nesouhlasil A. Havelka. Ten nabádal J. Wiesnera k zastavení distribuce tzv. ordnerských pásků, jelikož prý přispívaly k protivlajkařským náladám u plzeňských obyvatel.⁹⁸ Němečtí okupanti reagovali pozitivním způsobem na zřizování vlajkařských pořádkových jednotek složených z tzv. ordnerů, kteří terorizovali obchodníky židovské příslušnosti, vyhrožovali násilnostmi plzeňským Židům, konfiskací jejich majetku apod. Byly zaznamenány případy násilného vniknutí do obchodů židovských majitelů za účelem zajištění zboží a jeden trestní čin pokusu o drancování.⁹⁹

V dopoledních hodinách 15. března 1939 vnikli členové ordnerských skupin do budovy bývalé zednářské lóže v Leninově ulici, obsadili ji a zabavili členské seznamy, které později odevzdali na úřad gestapa v Plzni. Po převzetí budovy v ní byla zařízena druhá náborová kancelář. Na domě v Leninově ulici a na radnici visely bílé prapory s červeným kruhem, uprostřed něhož se nacházela červenobílá vlajka s třemi Svatoplukovými pruty, před vchody do obou objektů hlídkovali vždy dva členové Vlajky.¹⁰⁰

Ve večerních hodinách téhož dne se konala schůze vlajkařů a příslušníků Národní obce fašistické, při které mělo dojít k ustavení plzeňské filiálky Českého národního výboru, avšak kvůli neshodám personálního rázu nebyl původní záměr realizován. Definitivní tečku za snahami v tomto směru učinil 16. března 1939 sám komisař Němejc, když vlajkaře vykázal

⁹⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 415/46, fsc. 415/46–1.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹⁰⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 415/46, fsc. 415/46–1.

z jejich provizorní kanceláře na plzeňské radnici.¹⁰¹ Ti se ale umně chopili jakékoliv příležitosti, ve které spatřovali potenciál zlepšení vlastního postavení v novém režimu, a proto se ve většině případů stali horlivými pomocníky okupantů.

Od března 1939 působení Vlajky spočívalo v propagaci a podporování fašistického a nacistického hnutí tiskem, rozhlasem, manifestacemi za schvalování nepřátelské vlády na českém území. Veškeré tyto procesy vlajkaři činili s úmyslem na rozvracení mravního, národního a státního vědomí českého lidu.¹⁰² Těžiště prezentace Vlajky spočívalo stejně jako za prvorepublikových časů v pořádání veřejných přednáškových večerů, z nichž první na téma *Hilsneriáda a T. G. M.* se konal dne 9. srpna 1939 v Měšťanské besedě.¹⁰³ Poněvadž se jednalo o akci hnutí, jehož činnost byla oficiálně zastavena, vymohli si pořadatelé povolení k uspořádání přednášky u úřadu tzv. oberlandrata v Plzni. Veřejnou prezentaci, které přihlíželo devět stovek diváků, zahájil úvodním slovem J. Konrád, toho času župní velitel, řečník J. Rys mluvil o rituálních vraždách konaných Židy, zaobíral se především problematikou tzv. Hilsneriády, připomínal roli T. G. Masaryka, který „*se postavil na obranu Hilsnera jako samozvaný obránce a jehož duch klamal padesát let český lid politickým realismem. Dokud bude v lidech kolovat Masarykův duch, nemůže český národ volně dýchat*“!¹⁰⁴ Dále útočil na osobu E. Beneše, přičemž odsuzoval provokatéry a šířitelé šeptané propagandy o tom, že se E. Beneš vrátí z exilu a nastolí zpět prvorepublikové poměry. „*Takovými řečmi se národ jen uspává, není to dávno, co jsme táhli Evropou a kdyby nestáli v čele mužové rázu [generála Jana Syrového – pozn. aut.] Syrového, mohli jsme dnes vládnouti Rusku!*“¹⁰⁵ V reakci na Rysův značně agresivní projev několik desítek diváků sál opustilo, což bylo dokladem existence napětí mezi vlajkaři a ostatní plzeňskou společností.

Druhá polovina roku 1939 se vyznačovala zvýšenou působností Vlajky, která souvisela s její podporou ze strany německých okupačních úřadů a jež sestávala ze zařizování přednáškových večerů, ideologických kurzů, letákových kampaní, publikování časopisů atd. Nutno říci, že veškeré aktivity se nesly v dosti útočném znění a svědčily o vědomí ochrany a záštity, kterým se vlajkaři těšili u lokálních německých úřadů. To byl rovněž důvod, proč

¹⁰¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹⁰² NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

byly přehlíženy a nesankcionovány incidenty, výtržnosti na veřejných místech, konflikty členů Vlajky s podporovateli Národního souručenství.¹⁰⁶

3. 3. 1 Rok 1940 jako období vrcholné činnosti Vlajky

O obdobných tématech jako na přednášce v srpnu 1939 referoval J. Rys na dalších čtených prezentacích pořádaných v průběhu roku 1940, mezi jinými zazněly referáty na téma: *Cesty nového národovectví, Česká pracovní fronta a její úkoly, Židé a T.G. M., Zlikvidujte okamžitě škůdce českého národa – Národní souručenství* aj.¹⁰⁷ Kromě J. Ryse se úlohy referentů častokrát zhostili Jaroslav Divoký a Oldřich Novotný, kteří nabádali uvědomělé Čechy k ostražitosti vůči londýnské exilové vládě koncentrované kolem E. Beneše. Vyhrožovali odpůrcům ideologie národního socialismu, když řekli: „*Ještě před dvěma lety se psalo, že je v Německu hlad a Hitler má krční souhotiny. Tato nenávisť k Německu dosud trvá a odpůrci národního socialismu hlásají naoko loajalitu s Němci a zatím drží v rukou nůž, aby jej vrazili německým kamarádům do zad. My však německé kamarády vítáme s otevřenou dlaní již od roku 1933. Žádného z nich [odpůrců nacionálněsocialistické ideologie –pozn. aut.] nepověšíme, ani nezavřeme, ale budou muset pracovat v žulových lomech a navrátit tak národu to, oč ho připravili.*“¹⁰⁸ Publikum na uvedený citát reagovalo výkřiky volajícími za internování nepřátel do koncentračních táborů. Vlajkaři zastávali stanovisko o nelegitimnosti Národního souručenství coby politické reprezentace českého státu a nehodlali se účastnit politiky koncipované Národním souručenstvím, jelikož „*Vlajka není na prodej, i když se jí daří špatně! Vlajka reprezentuje současnou moderní politiku. Být ve Vlajce není nic příjemného. Vlajkaři bývají zvaní jako zrádci. Ano, zrazují práci politických partajníků a jejich svinstva. Ale nikdy ne český národ, k němuž patří od svých prvopočátků. Vlajka bude vládnout po vyhrané válce*“!¹⁰⁹

Prostory, ve kterých se konaly diskuzní večery, byly upraveny ve stylu známém z politických shromáždění v nacistickém Německu. Po stranách řečnické tribuny byly umístěny říšská a protektorátní vlajka, v pozadí za orátorským stolem stálo sedm uniformovaných pořadatelů a dvě dívky.¹¹⁰ Svolavatelé přednášek vždy přivítali přítomné

¹⁰⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 509/46, fsc. Ls 509/46–7.

¹⁰⁷ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

zástupce říšských úřadů a tisku, poté proběhly projevy jednotlivých referentů, účast na přednáškách se pohybovala v rozmezí šesti až osmi stovek osob. Z řady přednášek lokálního rozsahu lze vytknout výstavu *Žid – nepřítel lidstva*, na jejíž instalaci se plzeňská Vlajka spolupodílela signifikantním způsobem. Dne 4. ledna 1940 J. Wiesner podal na policii ohlášení o uspořádání dotyčné výstavy v sále městského muzea. Její autor Karel Rélinek pověřil přednosem úvodního slova A. Havelku. Expozice vzbudila ohlas u široké veřejnosti, alespoň tak to tvrdil A. Havelka, jehož zahajovací řeč byla otisknuta v časopisu *Vlajka*.

Kromě plejády přednáškových a debatních večerů zorganizovali plzeňští vlajkaři v čele s župním vedoucím R. Fialou také kampaň na sbírku kovů potřebných ve válečném průmyslu. Písemným podáním ze dne 5. května 1940 R. Fiala oznámil, že si Vlajka v Plzni vzala za úkol uspořádat sbírku kovů pro válečné potřeby nacistické armády, přičemž mimo jiné požadoval využít k těmto účelům pomníku T. G. Masaryka na Petákově náměstí v Plzni. Rovněž proběhla sbírka na německý Červený kříž, která vynesla obnos ve výši 19 333 korun.¹¹¹

Veškeré vlajkařské činnosti byly jako již v předešlých letech tradičně podporovány propagační agitací spočívající v šíření letáků, mezi nimi byly texty jako: „*Jan Rys měl pravdu – jdeme za ním, zvítězíme!*“, „*Co šuškáš – Beneš se ti nevrátí, ale budou ti malé kalhoty!*“ nebo „*Kdo nejde s lidem, jde proti nám!*“ apod.¹¹² Prospekty rovněž často cílily na mládež, např. leták *Mladí!* snažící se přesvědčit mladé lidi o tom, že ve společnosti uspořádané podle nacistického světového názoru každý mladý člověk najde uplatnění, tisíce absolventů středních škol tak již nadále nebudou ponecháni v bezradnosti.¹¹³ Oslovený dorost skutečně nezůstal stát stranou a několik desítek mladých lidí přistoupilo do řad mládežnických skupin zastřešených Vlajkou, především se mládežníci podíleli na distribuci propagačních materiálů a samolepek s protizidovskou tematikou. O horlivosti mládežníků v úkolu propagace Vlajky svědčilo hlášení plzeňské požární policie upozorňující na skutečnost, že v obvodu města Plzně jsou téměř všechny požární automaty polepeny vlajkařskými nálepkami v takovém rozsahu, že zcela znemožňují přečtení návodu k použití požárního automatu. Vlajkaři se ale neomezovali pouze na propagační boj, ale vyvolávali i fyzické střety s nepřáteli jejích ideologie.

¹¹¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹¹² AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹¹³ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–228 (27).

Příkladem zostřeného boje vlajkařů vůči domnělým nepřítelům byl incident z července 1940, který se odehrál v prostředí Českého plaveckého klubu v Plzni. Sympatizant Vlajky Václav Čech byl na základě porušování pravidel příslušné organizace z klubu vykázan, načež sepsal župnímu vedoucímu Vlajky dopis. V něm deklaroval svou oddanost Vlajce a žádal „kamaráda župního vedoucího“ o zakročení proti plaveckému klubu, jehož členové urážejí A. Hitlera, německou armádu a vyslovují nenávist vůči vlajkařům. Místní vedení Mládeže Vlajky zaslalo Českému plaveckému klubu v Plzni dopis s výstrahou o zakročení proti soustavnému urážení a zlehčování hnutí Vlajka a jeho členů. Druhý dopis adresovali vlajkaři policejnímu ředitelství v Plzni a stěžovali si v něm na útisk příslušníků Vlajky, požadovali policejní zakročení vůči správci Českého plaveckého klubu v Plzni. Ani v tomto listě neopomněli zdůraznit pohružkou, že pokud policie bude stížnost vlajkařů ignorovat, bude přistoupeno k sjednání pořádku vlastními silami Vlajky. Záležitostí se zabývala navíc i plzeňská úřadovna gestapa, která byla o incidentu informována vlajkařským ústředím.¹¹⁴

Problémy nastaly rovněž v případě projevu chystaném na 11. srpna 1940, neboť místní policejní ředitelství konání projevu zakázalo, což bylo v souladu s faktem, že činnost hnutí Vlajka nebyla dovolena, přesto byla trpěna kvůli napojení vlajkařů na úřad oberlandrata v Plzni, který držel nad Vlajkou pomyslnou ochrannou ruku. Ohlášený projev se tedy konal za účasti zhruba jednoho sta osob, jako přednášející vystoupili J. Rys, místní velitel Svatoplukových gard Jaroslav Cingroš a místní velitel České pracovní fronty. Povšechně se řečníci zaobírali nelehkou situací vlajkařů v Plzni, odsuzováním představitelů Národního souručenství a české policie, která soustavně podniká kroky k potlačení Vlajky, např. postihuje uniformované vlajkaře nosící stejnokroj Vlajky (černé jezdecké kalhoty, černé boty, bílá nebo zelená košile, černá vázanka).¹¹⁵ Také si zoufali nad kroky „nepřátelských sil“, které měly za cíl rozbít hnutí zvnějšku, ale již si nebyli schopni sebekriticky přiznat, že k jeho destrukci přispívali i samotní vlajkaři podstatnou animozitou, která tkvěla v osobních antipatiích mezi příslušníky hnutí. Důkazem toho byla častá hlášení na rušení veřejného

¹¹⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–228 (27).

¹¹⁵ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

pořádku v okolí budov, kde se shromažďovali vlajkaři, protože na takových místech docházelo opakovaně k pranicím, které policie neřešila.¹¹⁶

Podobná rušivá událost většího rozsahu se odehrála v říjnu 1940 během schůze Vlajky na jejím sekretariátu, při které byl zbit obuškem do hlavy Antonín Michálek, toho času místní vedoucí Vlajky.¹¹⁷ Na základě množících se zaznamenaných konfliktů vyvolaných vlajkaři navrhlo policejní ředitelství v Plzni úřadu oberlandrata, aby nebyly povoleny další projevy či debaty iniciované Vlajkou, tento úřad naproti tomu pokračoval v podpoře Vlajky. Proto lze vyzorovat nárůst míry aktivity pobočných vlajkařských organizací napříč celým rokem 1940, ať už se jednalo o Svatoplukovy gardy, či Českou pracovní frontu, které zařizovaly vlastní ideologické kurzy a přednášky. Na jednom z plakátů patřících Svatoplukovým gardám stálo: „*Svatoplukovy gardy jsou nerozlučně spjaty se svým mateřským hnutím Vlajka. Naším úkolem je služba pořadatelská, dozorčí, reprezentační při projevech a přehlídkách hnutí Vlajka.*“¹¹⁸ Aktivněji vystupovala Česká pracovní fronta – vedená roku 1940 Ludvíkem Maxou – pořádající veřejné projevy v Měšťanské besedě, jako ten v listopadu 1940, kterému přihlížely dvě stovky diváků. Určitou zvláštností bylo, že se referenti nevěnovali tématům spojeným s pracovní problematikou, jak by se od názvu organizace dalo očekávat, nýbrž hovořili o stálých vlajkařských tématech, tedy o E. Benešovi, Národním souručenství atd.¹¹⁹

V závěru roku 1940 vlajkaři přistoupili k jinému stylu vlastní sebepropagace, který se napříště opírá o zmocnění úřadu oberlandrata v Plzni, jmenovitě byl sestaven program pravidelných srazů všech složek Českého nacionálněsocialistického tábora–Vlajka, které měly přispět k co nejefektivnějšímu působení vlajkařské proněmecké ideologie na širokou veřejnost. Program spočíval v pravidelných pracovních srazech funkcionářů a žen Vlajky v každé pondělí, pravidelné cvičení Svatoplukových gard a ideová škola Mládeže se měly konat každé úterý, na středy byly naplánovány pracovní srazy Mládeže Vlajky, na čtvrtky připadl sraz veškerých členů hnutí, kteří každý pátek museli absolvovat tělesná cvičení. Pracovní sraz okresu byl vyhrazen na soboty, program završovaly neděle s pochodovým cvičením. Srazy se ponejvíce odbýjely v místnostech sekretariátu Vlajky, v obecné škole na Mikulášském náměstí

¹¹⁶ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–228 (27).

¹¹⁹ Tamtéž.

či v hostinci U Salzmannů.¹²⁰ Protože byl tento detailní program činnosti Vlajky vyhlášen v prosince 1940, lze posoudit jeho reálný dopad teprve až v roce příštím.

3.3.2 Působnost Vlajky v roce 1941

Výstižně je shrnuta působnost Vlajky pro rok 1941 v zápisu policejního ředitelství v Plzni: „*Propagace, agitace a incidenty Vlajky pokračují nerušeně dále.*“¹²¹ Župní vedení Vlajky na polici oznámilo, že každou středu počínaje únorem 1941 organizuje v hostince Střelnice ideové přednášky na téma: *O novém národně socialistickém světovém názoru, O rasové otázce a židovském problému, O ideálech a zásadách totalitního a vůdcovského systému, O novém hospodářském a sociálním řádu* aj.¹²² Uvedené přednášky měly sloužit k osvětě všech, kteří se vztahují k tzv. výchově k říšskému myšlení. Vedoucí lektor ideových kurzů M. Follprecht nastínil, že „*účel kurzů je jednak výchovný, to jest v duchu nového smýšlení převychovat národ, jednak bojový, má vyzbrojit příslušníky Vlajky takovými vědomostmi, kterých budou potřebovat k boji*“.¹²³

Mládež Vlajky připravovala vlastní ideové kurzy, které nesly pojmenování kamarádké večery a měly podobu kulturních přednáškových večerů spojených s recitacemi vybraných básníků, např. děl Viktora Dyka. Ale mladí vlajkaři se nevěnovali pouze kulturní tematice, po vzoru svých starších soukmenovců pronášeli nenávistné proslovy na konto české politické scény, neopomenuli pranýřovat T. G. Masaryka a E. Beneše. Pro závadné výroky vůči vládě a jejím činitelům zavedli pracovníci státního zastupitelství v Plzni přípravné vyšetřování pro pobuřování podle § 300 zákona č. 117/1852 trestního zákoníku a pro přestupek dle zákona č. 108/1933 Sb.¹²⁴

Přes veškeré překážky, které kladlo plzeňské policejní ředitelství Vlajce do cesty, vystupovali vlajkaři stále sebevědoměji, v případných konfrontacích s policií se odvolávali na záštitu od německých okupačních úřadů. Projevilo se to v situacích, kdy vlajkaři fyzicky ohrožovali příslušníky plzeňské židovské komunity, jak se tomu stalo např. v červenci 1941

¹²⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

¹²¹ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹²² Tamtéž, k. MLS 282/1946, fsc. 282/1946–117 až 146.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

v Bolevci u Třemošenského rybníka.¹²⁵ Tam, kde nedošlo k přímé fyzické konfrontaci, vlajkaři alespoň poškodili majetek patřící jejich „protivníkům“.

Největším vlajkařským podnikem roku 1941 byla schůze s heslem *Chceme též budovat novou Evropu* uskutečněná v Měšťanské besedě za účasti osmi stovek přihlížejících.¹²⁶ Řečník J. Rys rozebral aktuální společenskou a politickou situaci panující v protektorátu, nabádal příslušníky českého národa, aby se „*chopili příležitosti, která leží v Nové Evropě, do níž vstoupí pouze noví Češi*“!¹²⁷ Podrobnější popis průběhu přednášky přítomný policejní agent nezaznamenal. Ani spisy policejního ředitelství v Plzni dalším vlajkařským akcím proběhnuvším roku 1941 nevěnovaly přílišnou pozornost. Stejně konstatování lze vztáhnout na léta 1942–1943. Nízká míra aktivity plzeňských vlajkařů měla příčinu především v rozdrobenosti hnutí samotného, jistou úlohu sehrály i restriktivní kroky českých policistů, kteří se navzdory německým okupačním úřadům snažili vliv Vlajky co možná nejvíce eliminovat.

3. 3. 3 Poslední dva roky existence plzeňské Vlajky

Kromě pravidelných srazů se plzeňští funkcionáři Vlajky dohodli na uspořádání veřejného projevu na téma *Do třináctého roku Vlajky a do čtvrtého roku Protektorátu a do Nové Evropy* uspořádaném 22. dubna 1942.¹²⁸ K uvedenému projevu již však nedošlo, protože byla činnost Vlajky dnem 21. dubna 1942 na dobu tří měsíců zastavena. Organizace zůstávala právoplatně nezměněna, ale zakázány byly veškeré jí organizované podniky, to se netýkalo časopisu *Vlajka*, který směl vycházet i v době zastavení činnosti Vlajky.¹²⁹ Po uplynutí tříměsíční lhůty oznámil J. Wiesner znovupořádání pravidelných srazů všech vlajkařských složek, ty se sice skutečně konaly v období do konce roku 1942, účast na nich byla ale doslova mizivá. Sílu útlumu dokazovalo téměř úplné zastavení letákových kampaní, které se omezily na jednotlivé případy, např. „*Šeptaná propaganda škodí budoucnosti našeho národa – potírejte ji*“!¹³⁰

Tři měsíce trvající zákaz činnosti obnažil hlubokou vnitřní krizi panující ve Vlajce v důsledku pokračujících neúspěchů německé armády na válečných polích a z důvodu

¹²⁵ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹²⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29(26).

dlouhotrvající nesoudržnosti členské základny. Navíc se pro vlajkaře stala klíčovým problémem ztráta dosud hmatatelné podpory ze strany německých úřadů. Archivář J. Jelen dodává: „*Extremismus hnutí a jeho permanentní vnitřní rozbroje se v dlouhodobější časové perspektivě ukázaly jako nepřijatelné rovněž pro reprezentanty okupační moci. V konkurenčním střetu s představou programové kolaborace to byl ve svých důsledcích také především tento moment, jenž rozhodl o celkovém osudu fašistického hnutí. Od přelomu let 1942 až 1943 je přivedl ke konečnému zániku a k rozplynutí zejména v Kuratoriu pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě a ve Veřejné osvětové službě.*“¹³¹

Na počátku roku 1943 se objevily poslední žádosti o povolení regulérních měsíčních srazů a poté činnost Vlajky v Plzni ustala.¹³² Jak již bylo zmíněno, vlajkaři vstoupili buďto do řad výše jmenovaných institucí, nebo zůstali věrni skryté individuální spolupráci s německými úřady, tedy nadále vyvíjeli denunciační a obecně kolaborantské aktivity.

¹³¹ JELEN, s. 269.

¹³² SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

4 MEDAILONY PŘEDNÍCH ČINOVNÍKŮ PLZEŇSKÉ VLAJKY

Společným jmenovatelem pro trestné činy vrcholně postavených činovníků plzeňské pobočky Vlajky byla dle vyšetřovatelů Mimořádného lidového soudu v Plzni (MLS v Plzni) jejich vina, že v letech 1935–1945 propagovali a podporovali fašistické hnutí. Rovněž se dopouštěli řady trestných činů podle § 18 retribučního dekretu, které spáchali především v době zvýšeného ohrožení republiky. Zejména v době okupace připravovali úklady o republiku tím, že se spojili k tomuto zločinu spolu navzájem.¹³³ Podporovali a propagovali fašistické hnutí tiskem, na veřejných schůzích, šířením letáků, řečením na schůzích, přičemž tyto aktivity podporovaly s úmyslem rozvrátit mravní, národní a státní vědomí československého lidu v době pro stát nejtěžší.¹³⁴ Dále se provinili poskytováním rad a opatrováním prostředků, jimiž napomáhali při provedení pumového útoku na obřadní síň židovského hřbitova v Plzni a při instalaci ilegální krátkovlnné vysílací stanice. Veškerou podvratnou činnost vlajkařští činovníci vykonávali se záměrem na potenciální získání výhodného hospodářského a sociálního postavení v nacisty ovládané zemi.¹³⁵

Na základě doznání představitelů ústředí plzeňské Vlajky (A. Doležal, M. Follprecht, A. Havelka, J. Konrád, O. Pulda, J. Riegela a J. Wiesnera) vzal Mimořádný lidový soud v Plzni za prokázané, že všichni výše zmínění se dopustili zločinu podle § 3 odstavce 1 retribučního dekretu, a to za okolností zvláště přitěžujících. Naproti polehčující okolností bylo částečné doznání obžalovaných, kteří se dovolávali ustanovení § 16 odstavce 2 retribučního dekretu a jež tvrdili, že v některých případech svým chováním zabránili perzekuci Čechů ze strany německých okupačních úřadů.¹³⁶ Avšak pachateli zaviněná škoda neúměrně převyšovala obecný prospěch jimi sledovaný, nebylo tedy možné použít ustanovení § 16 odstavce 2 retribučního dekretu ke snížení trestu pod dolní hranici sazby. Pro výše zmíněné odsouzené platila podle § 14 retribučního dekretu ztráta občanské cti navždy, neboť všichni obžalovaní se svou zločinnou činností navždy vyřadili ze společenství řádných občanů republiky.¹³⁷ Navíc veškeré jejich jmění propadlo ve prospěch státu a většina z nich měla strávit poměrnou část přiděleného trestu prací v tzv. nucených pracovních oddílech.

¹³³ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–348 až 369.

¹³⁶ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹³⁷ Tamtéž.

Všichni výše zmínění odsouzení reprezentanti plzeňské Vlajky se opakovaně pokoušeli o revizi soudních procesů proti nim vedených nebo o udělení individuální milosti od prezidenta republiky, což se jim nakonec podařilo. Zbývá jen dodat, že ve druhé polovině 50. let byli všichni námi sledovaní vlajkaři z vězení propuštěni.¹³⁸

4.1 Antonín Doležal

Městský úředník Antonín Doležal (narozen 24. března 1900, Plzeň) patřil mezi vysoce výkonné funkcionáře Vlajky, do které vstoupil na základě doporučení přítele J. Konráda. Avšak jeho politická aktivita začala již ve 20. letech, kdy se řadil ke členům Národní obce fašistické. Ve Vlajce mu byl přidělen úkol monitorovat poměry ve státní správě a městské samosprávě, jelikož se v tomto prostředí pohyboval během výkonu pracovního zařazení. Také působil jako matrikář Vlajky a roku 1939 nakrátko zastával post vedoucího plzeňské župy.¹³⁹

Ústřední těžiště Doležalovy práce ve Vlajce spočívalo v přijímání rozkazů z pražského ústředí, rozkazy tlumočil plzeňské pobočce, spolupodílel se na organizaci přednáškových večerů, výchovných ideových kurzů atd. Uplatnil se coby rozšiřovatel letáků, které dopravoval nejen do přilehlých plzeňských obcí, ale i do Klatov či Domažlic, kde rovněž předával místním vedoucím vlajkařských filiálek potřebné organizační pokyny.¹⁴⁰

V roce 1939, který se vyznačoval zvýšeným stupněm aktivity Vlajky v Plzni, se účastnil všech význačných vlajkařských počinů. Měl u sebe v bytě přechovat ilegální krátkovlnnou vysílací stanici, která byly používána k protičeské kampani, ale odmítl ji přijmout, alespoň se tedy podílel na její instalaci. V únoru 1939 spolu s O. Puldou do Plzně dopravil třaskaviny určené k provedení atentátu na plzeňské synagogy. O měsíc později podnikl cestu do Prahy, kde obdržel konkrétní instrukce pro zahájení násilných protižidovských akcí v Plzni, záhy po svém návratu seznámil s nově nabytými informacemi J. Konráda a J. Riegela, s nimiž se také domluvil na termínu provedení útoku, a to na den 6. března 1939, přičemž datum mohlo být telegrafickou zprávou z pražského centra odvoláno.¹⁴¹

¹³⁸ NA, Praha, NS, TNS 7/46, k. 18, fsc. 3.

¹³⁹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–34 až 116.

¹⁴⁰ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹⁴¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–34 až 116.

A. Doležal přispěl 15. března 1939 svým horlivým nasazením při procesu formování pořádkových sil na plzeňské radnici. Nejpozději v březnu 1939 navázal kontakt s místní služebnou Sicherheitsdienstu, kromě toho pracoval pro gestapo v Plzni.¹⁴² A právě práce ve službách gestapa a Sicherheitsdienstu znamenala nejtěžší Doležalův zločin. Nutno podotknout, že jeho udavačská činnost, slídění v kancelářích městské samosprávy (např. upozorňoval na německé úředníky, kteří přijímali úplatky), sestavování denunciačních seznamů nebyly honorovány peněžitými odměnami, nýbrž za ně dostával jiné formy satisfakce. Jednou z takových odměn bylo propuštění několika osob z vazby gestapa, jako protislužbu na nich Doležal žádal, aby pro něj pracovali jako důvěrníci a zajišťovali mu informace o chování jejich pracovních kolegů a plzeňských občanů vůbec.¹⁴³ Doležalův udavačský zájem byl směřován v první řadě na příslušníky plzeňské židovské komunity, ale udával i ty, kteří jim poskytli sebemenší pomoc. Na opačnou stranu v jeho prospěch vypovědělo minimálně pět přímých svědků, kterým značným způsobem pomohl svojí intervencí na úřadech gestapa k vyvarování se umístění do koncentračních táborů apod.¹⁴⁴

Představitelé MLS v Plzni shledali A. Doležala vinným ze spáchání zločinu proti státu § 3 odstavce 1 a 2 retribučního dekretu a zločinu udavačství podle § 11 retribučního dekretu. Následně vynesným rozsudkem byl odsouzen k trestu doživotního těžkého žaláře (z toho dvacet let trestu připadalo na práci ve zvláštních nucených pracovních oddílech), dále ke ztrátě občanské cti a propadnutí jmění ve prospěch státu.¹⁴⁵ Doživotní odnětí svobody mu bylo roku 1948 změněno na patnáct let, v roce 1955 dosáhl podmíněného propuštění. V lednu 1966 mu byl původní rozsudek dokonce zahlazen.¹⁴⁶

4. 2 Miloslav Follprecht

Úředník obecní samosprávy Miloslav Follprecht (narozen 7. září 1889, Plzeň) patřil mezi nejagilnější členy Vlajky, a to hned od jara roku 1939, kdy vstoupil do jejích řad na doporučení kolegy A. Doležala. Záhy po vstupu mu byla přidělena funkce organizačního tajemníka, respektive okresního matrikáře a organizátora venkovských filiálek hnutí Vlajky

¹⁴² SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹⁴³ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–348 až 369.

¹⁴⁶ JELEN, s. 285.

ve Starém Plzenci, Štáhlavech, Štěnovicích.¹⁴⁷ Rok 1939 se všeobecně vyznačoval zvýšenou aktivitou plzeňských vlajkařů, což platí i ve Follprechtově případě, poněvadž ve svém domě načas přechovával ilegální krátkovlnnou vysílací stanici, která měla posloužit Vlajce k vyhraněné protičeské kampani. Byl zpraven o chystaných pumových útocích na plzeňské synagogy. Účast na všech ilegálních akcích zakázané Vlajky mu vynesla krátkodobý pobyt ve vězení, za což následně obdržel čestný odznak pro hrdinné členy Vlajky.¹⁴⁸

Souběžně s funkcí matrikáře zastával po několik měsíců post župního vedoucího Vlajky, konkrétně mezi prosincem 1939 až únorem 1940. Zanedlouho poté se stal zakladatelem pobočky Mládeže Vlajky v Plzni a také jejím prvním vedoucím, avšak ve funkci nesetřval dlouho, jelikož z ní sám odstoupil v souvislosti s případem problémového letního tábora členů Mládeže Vlajky Lužanech u Blatné. Po dobu trvání letního tábora vlajkařské mládeže (léto roku 1940) došlo k protižidovským provokacím ve městě, se kterými nesouhlasil a v důsledku jej vedly k rezignaci na své dosavadní stranické zařazení.

Dle Follprechtova vyjádření byla pro něj práce s mladými lidmi životním posláním, a to i přes značný věkový rozdíl, který jej od mládeže dělil. Tento důvod v kombinaci s vlastním pronacistickým přesvědčením jej k rozhodnutí, že vstoupí do Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, ve kterém hodlal pokračovat ve výchově mládeže v totožném duchu, jakým vedl již vlajkařskou mládež. Do Kuratoria však nebyl přijat z důvodu poměrně pokročilého věku. Jako určitá náhrada mu byla doporučena účast v připravované organizaci Veřejná osvětová služba, ve které našel uplatnění coby obvodový pověřenec pro okresy Plzeň, Klatovy, Domažlice, Kralovice a Rakovník.¹⁴⁹ Jeho činnost sestávala z pořádání veřejných, tendenčních a propagačních přednášek ve prospěch nacistického Německa, zároveň obhajoval působení nepřátelské vlády na území republiky, čímž rozvracel národní a mravní vědomí českých obyvatel. Témata jím pořádaných přednášek zněla: *Bolševismus – nepřítel světa, Český národ v totálním nasazení*¹⁵⁰ atd. V postavení obvodového pověřence Veřejné osvětové služby setřval až do května 1945. Mezitím se pokoušel opětovně získat německé občanství, avšak neuspěl. Z Follprechtových výslechů

¹⁴⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. MLS 282/1946, fsc. 282/1946–117 až 146.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ JELEN, s. 286.

¹⁵⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–228 (27).

před zástupci MLS v Plzni vyplývá, že veškeré jeho činy kolaborantské povahy byly motivovány osobní ctižádostivostí a snahou o prosazené výhodnější sebeuplatnění.¹⁵¹

MLS v Plzni obvinil popisovaného vlajkaře ze zločinu proti státu podle § 3 odstavce 1 a 3 retribučního dekretu a v právoplatném rozsudku jej odsoudil k trestu těžkého žaláře v trvání dvaceti let (z toho deset let bylo vyměřeno na práci v nucených pracovních oddílech), ztrátě občanské cti a veškerého jmění ve prospěch státu. V roce 1954 mu byl původní trest snížen o sedm let a již o rok později byl Miloslav podmíněně propuštěn.¹⁵²

4.3 Antonín Havelka

Katolický duchovní Antonín Havelka (narozen 12. června 1881, Modlešovice) sympatizoval s českou politickou pravicovou scénou již od počátku 30. let, kdy se úzce sblížil s profesorem Františkem Marešem a dalšími předními postavami českého nacionalismu. Věren této ideologii zůstal i během působení v plzeňské Vlajce, kteréžto se stal vedoucím hned při jejím založení roku 1935.¹⁵³ Mimoto vlastním nákladem vydával měsíčník *Vždy věrná Plzeň*, který měl přednostně informovat o životě plzeňské katolické farnosti, ale obsahoval i kritiky vládní činnosti a poměrů veřejného života v Plzni, celkově byl měsíčník antisemitsky a protimarxisticky naladěný. Později Havelka prostřednictvím této tiskoviny obhajoval nepřátelskou okupační vládu, např. v článku *Den 15. března 1939 a jeho důsledky pro nás* napsal: „*Neznáme budoucnosti ani věčných úradků Božích. Ale kdož ví, zda nejvyšší ředitel lidských osudů nepřipravuje v úzkém spojení našeho národa s říší německou záchranu Evropy a evropské kultury proti hrozícímu nebezpečí bolševickému a žlutému? ... Právě v posledních dnech prohlásil prezident Hácha, že jeho svědomí před dějinnou zodpovědností jest klidné. Klidným může býti i svědomí nejširších vrstev národa, které svědomitě konaly své národní a státní povinnosti. Klidné svědomí máme a můžeme míti všichni, kteří jsme včas upozorňovali a varovali a kteří za svou poctivou snahu byli jsme pronásledováni a za škůdce národa prohlašováni. Chceme poctivě pracovati pro lepší budoucnost lidu, ale báli bychom se této budoucnosti, kdyby práci národní chtěly usměřňovat tytéž živly, které národ dovedly k Mnichovu a k 15. březnu. Snad jest to srozumitelné ...*“¹⁵⁴ V podobném duchu zněly i další

¹⁵¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–348 až 369.

¹⁵² JELEN, s. 287.

¹⁵³ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

¹⁵⁴ *Vždy věrná Plzeň*, duben 1939, VI/4.

Havelkovy texty jako: *Jaký bude osud našeho národa?* nebo *Ještě něco k naší budoucnosti*, které vyšly v časopise *Vlajka*.

Po oficiálním zastavení činnosti Vlajky inicioval spolu s J. Konrádem vznik plzeňské pobočky organizace Novočeská beseda, jejíž členové se scházeli v budově arciděkanství, což místní – nejen katolická – veřejnost nekompromisně odsoudila prostřednictvím článků v periodiku *Nová doba*. Arciděkana Havelku tyto nepříjemnosti neodradily od další činnosti pod hlavičkou Novočeské besedy, která jím byla vedena stejně jako předtím Vlajka. V řadách nově ustavené organizace organizoval četné přednáškové večery, vystupoval coby pravidelný zahajovatel schůzí a v neposlední řadě byl referentem. Avšak již v době Havelkova působení v Novočeské besedě bylo zřejmé, že se vzdaloval od zbytku členské základny Vlajky, příčinou tohoto postupu byl nejen generační rozdíl, ale především arciděkanova relativní umírněnost v kontrastu s radikalismem ostatních vlajkařů. První vážnější neshody mezi reprezentanty vlajkařského vedení v Plzni vyvstaly v souvislosti s publikováním *Plzeňského Žumbery*, který dle svědectví J. Wiesnera Havelka kategoricky odmítl a klasifikoval jej jako nekvalitní a primitivní antisemitský spisek, ačkoliv v tu dobu vlastní antisemitské smýšlení prezentoval při zahájení výstavy *Žid – nepřítel lidstva*.¹⁵⁵

Archivní materiály svědčí o tom, že sledovaný vůdce Vlajky v Plzni byl informován o přípravě útoku na plzeňské synagogy, avšak s útokem nesouhlasil kvůli riziku potenciálního zranění občanů v okolí vybraných objektů. Nesouhlasný postoj vyjádřil i v souvislosti s instalací ilegální krátkovlnné vysílací stanice v Kozolupech.¹⁵⁶ Přičemž je třeba podotknout, že negativistický postoj, který zastával k většině vyostřených vlajkařských protistátních vystoupení, zapříčinil jeho postupnou izolaci od zbytku plzeňské Vlajky a v konečném důsledku vedl k jeho pozdějšímu odchodu z již kolaborantské protektorátní vlajkařské skupiny.

V prvním dni okupace 15. března 1939 Antonín odsoudil aktivity vlajkařských spolutvůrců, kteří na plzeňské radnici formovali pořádkové útvary sloužící k nápomoci nově přichozím okupantům. Antipatie pražského vedení řízeného J. Rysem vzbuzoval i svými kroky ve směru spojení plzeňské Vlajky s Národním souručenstvím, odmítáním distribuce ilegálních vlajkařských tiskovin apod. Nadto nesouhlasil se značně činnou spoluprací

¹⁵⁵ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

¹⁵⁶ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

některých vlajkařů s německými okupanty. V souladu s ideovým směřováním Vlajky v období druhé světové války zcela jistě nebyla ani Havelkova nápomocnost plzeňským židovským obyvatelům, pokřtil totiž zhruba šest desítek občanů židovského vyznání, kterým tak dopomohl k vyhnutí se deportaci do koncentračních táborů. Tento Havelkův čin byl pomyslnou polední kapkou v poháru trpělivosti radikálních vlajkařů a zapříčinil jeho odstranění z funkce župního vedoucího plzeňské Vlajky, z níž byl záhy poté vyloučen.¹⁵⁷

Vyšetřovatelé MLS v Plzni obžalovali Antonína ze zločinu proti státu ve smyslu § 3 odstavce 1 a 3 retribučního dekretu, na jehož základě byl následně odsouzen k trestu těžkého žaláře v trvání dvacet let, pozbytí občanské cti a propadnutí jmění ve prospěch státu. Amnestie prezidenta republiky v roce 1954 znamenala konec Havelkova věznění.¹⁵⁸

4.4 Jan Konrád

Stavitel Jan Konrád (narozen 16. května 1908, Plzeň) působil od roku 1931 v Národní obci fašistické, již se stal záhy jednatelem. O čtyři roky později vstoupil do řad nově vzniklé Vlajky v Plzni, kde působil coby jednatel a nejbližší spolupracovník A. Havelky až do září 1939, „*přestože mezi ním a Havelkou neexistovaly v ideové rovině zásadní rozpory, po zastavení činnosti hnutí díky větší míře svého věkově podmíněného radikalismu odsunul Havelku do pozadí. Zajistilo mu to monopolní postavení na kontakt s pražským vedením Vlajky*“.¹⁵⁹

Po listopadu 1938 stál Konrád za všemi nejvýznačnějšími vlajkařskými aktivitami. Nejenže svolával veškeré členské a veřejnosti přístupné schůze zakázané Vlajky, ale také byl pověřen J. Rysem ustavením plzeňské pobočky hnutí Novočeská beseda, zorganizoval tedy celkem dvě ustavující schůze (leden, únor 1939), při kterých mělo dojít k zřízení Novočeské besedy v Plzni, avšak tento záměr nebyl realizován z důvodu policejního zásahu. Aktivně působil ve vydavatelské skupině časopisu *Plzeňský Žumbera*. Ve vlastním doznání před MLS v Plzni uvedl, že inicioval vznik dotyčné tiskoviny, rovněž navrhl její pojmenování

¹⁵⁷ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–1 až 33.

¹⁵⁸ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.; Více informací o A. Havelkovi lze nalézt v diplomové práci Hany Peštové *Literární a žurnalistické působení arciděkana Antonína Havelky ve 20. a 30. letech 20. století*(2013)

¹⁵⁹ JELEN, s. 289.

a koncentroval u sebe zprávy určené k publikování v *Plzeňském Žumberovi*, některé z nich dokonce sám napsal.¹⁶⁰

Během doby, kdy byla Vlajka oficiálně zakázána, avšak přesto stále vyvíjela činnost, zastával Jan kromě funkce jednatele též post ředitele zpravodajské sekce, kterou vykonával především tím, že byl ve stálém spojení s pražským ústředím. Do Prahy velmi často dojížděl nebo si odtud nechal prostřednictvím pošty posílat organizační instrukce. Z Prahy mu byly mimoto zasílány též nelegální letáky, samolepky s protivládními a antisemitskými hesly, které rozdával ostatním vlajkařům k dalšímu rozšiřování. Právě on měl snad nejvýznamnější podíl na přípravě a následné realizaci atentátu na obřadní síň na plzeňském židovském hřbitově.¹⁶¹ Byl zpraven také o existenci tajné krátkovlnné vysílací stanice, spoluřídil její instalování a převoz do Kozolup. Rovněž nesl zodpovědnost za formování vlajkařských ordnerských skupin dne 15. března 1939, k čemuž dostával opět pokyny z pražského ústředí Vlajky. Téhož dne byl jmenován župním vedoucím plzeňského hnutí Vlajka.¹⁶²

Z titulu této funkce svolal několik pracovních srazů a přednášky pro širokou veřejnost, jako např. *Hilsneriáda a T. G. M.*. Během této přednášky obdržel od neznámého muže, který se prokázal odznakem příslušnosti ke gestapu, příkaz, aby po skončení přednáškového večera přítomní diváci provedli protižidovskou demonstraci. Konrád odmítl příkaz akceptovat a informoval o celé záležitosti plzeňského policejního ředitele. Hned poté byl v srpnu 1939 zatčen a internován v koncentračním táboře Buchenwald, kde strávil celkově dva roky.¹⁶³ Po propuštění zcela rezignoval na další působení ve Vlajce či podobných politických subjektech.

Přestože se od roku 1942 stranil politickým aktivitám a distancoval se od své vlajkařské minulosti, nevyhnul se pozornosti poválečné justice, která jej odsoudila za spáchání trestných činů proti státu dle § 3 odstavce 1 a 2 retribučního dekretu k trestu odnětí svobody na dobu dvaceti let, ztrátě občanské cti a propadnutí jmění ve prospěch státu. Trest si

¹⁶⁰ SOA, Plzeň, Policejní ředitelství (dále jen: PŘ) Plzeň, evidence obyvatelstva (1931–1941), k. 397.

¹⁶¹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–29 (26).

¹⁶² Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

¹⁶³ Tamtéž, k. Ls 71/1947.

měl Konrád odpykat v nucených pracovních oddílech.¹⁶⁴ Po opakovaných pokusech o revizi soudního procesu dosáhl v roce 1954 individuální milosti prezidenta republiky.¹⁶⁵

4.5 Oldřich Pulda

Městský úředník Oldřich Pulda (narozen 27. října 1908) byl členem Vlajky od roku 1938, v činnosti v rámci plzeňské vlajkařské filiálky pokračoval i po jejím úředním rozpuštění 12. listopadu 1938, přičemž mu byl svěřen post zpravodajského referenta.¹⁶⁶ Avšak těžiště Puldových aktivit ve službách Vlajky spočívalo v zajišťování dopravního spojení mezi Plzní a pražským vlajkařským ústředím, k těmto účelům poskytoval vlastní automobil. Z Prahy nejčastěji přivážel ilegální tiskoviny, které poté dále distribuoval po Plzni, Domažlicích a Klatovech.¹⁶⁷ Podílel se taktéž na převozu ilegální krátkovlnné vysílací stanice, spolu s ní do Plzně dopravil i hlasatelku stanice Slavomíru Krajínovou, které poskytl ubytování ve vlastním bytě. V únoru 1939 přivezl z Prahy společně s A. Doležalem výbušniny použité ke spáchání bombového atentátu na plzeňském židovském hřbitově. Rovněž dne 6. března 1939 obstaral transport atentátníků K. Kováříka a A. Starala k židovskému hřbitovu, po úspěšném provedeném výbuchu měl odvést oba muže z místa činu. Když O. Pulda zaslechl detonaci v předčasnou dobu, než bylo naplánováno, z místa odjel, aniž by šel zjistit, co se na inkriminovaném místě stalo.¹⁶⁸

Kromě zajišťování dopravního spojení plzeňských funkcionářů Vlajky s pražským ústředím vykonával Oldřich funkci pokladníka a vyhotovoval členské legitimace nově přichozím vlajkařům. Obdobnou pozici zastával v organizaci Národní tábor fašistický, kteréžto se stal členem v červenci 1939.¹⁶⁹ Mimoto ještě spolupracoval s německými okupačními úřady a přispěl k rekrutování dobrovolníků české národnosti do řad německého vojska.

Za výše zmíněné činy byl Pulda představiteli MLS v Plzni obviněn ze spáchání zločinu proti státu podle § 3 odstavce 1 retribučního dekretu, na jehož základě byl odsouzen k trestu těžkého žaláře v trvání dvacet roků (z toho deset let trestu připadalo na práci

¹⁶⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 71/1947.

¹⁶⁵ JELEN, s. 289.

¹⁶⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–147 až 157.

¹⁶⁷ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–147 až 157.

¹⁶⁸ Tamtéž, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–29 (26).

¹⁶⁹ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

v nucených pracovních oddílech), ke ztrátě občanské cti a propadnutí jmění ve prospěch státu.¹⁷⁰

4.6 Josef Riegel

Publicista Josef Riegel (narozen 7. dubna 1912, Praha) se seznámil s předními plzeňskými činovníky Vlajky v roce 1938, aktivně se do organizace zapojil až po 12. listopadu 1938, tedy v době, kdy vlajkaři v Plzni vyvíjeli podzemní činnost. Jeho hlavní pracovní náplň ve Vlajce spočívala ve výkonu redakčních prací, vydávání letáků, mj. se podílel na publikování ilegálního letáku *Plzeňský Žumbera*, do kterého přispěl několika články.¹⁷¹ Markantním způsobem se podílel na nejvýznamnějších aktivitách nelegální druhorepublikové Vlajky, např. u sebe přechovával třaskaviny určené pro realizaci pumového atentátu na obřadní síň plzeňského židovského hřbitova v Plzni, dokonce měl společně se svou manželkou atentát provést, ale úkolu se nakonec zřekli. Byl také informován o instalaci ilegální krátkovlnné vysílací stanice v obci Kozolupy.

Kromě členství ve Vlajce se exponoval v politické organizaci Národní tábor fašistický, ve které mu příslušela funkce místopředsedy strany. V plzeňském sekretariátu této politické organizace vykonával rovněž povinnosti spjaté s postem tajemníka, mj. shromažďoval výstřižky z německého časopisu *Der Stürmer*, ke kterým dopisoval překlady do českého jazyka.¹⁷²

Při analýze dokumentů MLS v Plzni, vyhotovených ve věci trestního řízení proti Riegelovi, je zřejmé, že se dotyčný neprovinil pouze aktivitami, které vykázal během působení ve Vlajce, nýbrž především rozsáhlou denunciační činností a konfidenstvím. Od března 1939 do samého konce druhé světové války působil ve službách Sicherheitsdienstu jako placený konfident, měl za úkol monitorovat poměry uvnitř Vlajky, Národního tábora fašistického, Veřejné osvětové služby, jakož i názory svých spolupracovníků z plzeňské novinářské obce. Pobožce gestapa v Plzni dodával ústní i písemné zprávy o náladě a chování českého obyvatelstva, vyhotovoval posudky při návrzích na jmenování či povyšování pracovníků ve státních úřadech. Za tyto služby dostával pravidelnou měsíční odměnu ve výši

¹⁷⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–348 až 369.

¹⁷¹ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–158 až 193.

¹⁷² AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

3000 až 3500 korun.¹⁷³ Jednou z konkrétních Riegelových udavačských aktivit byla spoluúčasť na sestavení tzv. seznamu rukojmích pocházejícího ze září 1939.¹⁷⁴ Dle šetření policejního ředitelství v Plzni bylo zajištěno zhruba dvě stě osob figurujících na výše zmíněném seznamu, ze kterých převážná většina byla internována v koncentračních táborech.

V době trvání protektorátu provedl Josef přehršel šetření vůči svým spolupracovníkům a stranickým souputníkům, udal několik set osob pro jejich skutečnou či domnělou protiněmeckou činnost, přičemž jeho udavačská horlivost měla za přímý či nepřímý následek smrt mnoha zatčených osob.¹⁷⁵ Kromě toho se v dubnu 1945 podílel na rozprodávání majetku úřadoven Sicherheidienstu v Plzni, čímž poškodil státní majetek vbrzku obnoveného československého státu. Jako další přitěžující okolnost v souboru obvinění vůči Riegelově osobě působil fakt, že se svou konfidentskou činností zpronevěřil postavení záložního důstojníka československé armády.¹⁷⁶

Stejně jako ostatní přední funkcionáři Vlajky byl obviněn ze spáchání zločinu proti státu dle § 3 odstavce 1 retribučního dekretu, na kterémžto základě byl odsouzen k trestu doživotního těžkého žaláře, z čehož dvacet let výkonu trestu měl strávit prací v nucených pracovních oddílech. Pozbyl občanskou čest a také jmění, které propadlo ve prospěch státu.¹⁷⁷ Od roku 1948 usiloval o změnu původního rozsudku, čehož dosáhl o šest let později změnou doživotního trvání trestu nově na pouhých patnáct let. Roku 1955 byl podmíněně propuštěn.¹⁷⁸

4.7 Jan Wiesner

Stavitel Jan Wiesner (narozen 1. června 1905, Osvračín) se před členstvím ve Vlajce řadil k sympatizantům Národní obce fašistické, kterou ve prospěch Vlajky opustil roku 1937. Od počátku svého působení v ní inklinoval k radikálnější frakci organizace. Výrazněji se tedy mohl exponovat až po 12. listopadu 1938, kdy se zároveň s ostatními vlajkařskými radikály přesunul do ilegality, načež byl jmenován vedoucím stavebního oboru Vlajky.¹⁷⁹ Působení ve

¹⁷³ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–158 až 193.

¹⁷⁴ Seznam jmen českých vlastenců, funkcionářů levicových stran, velkopřemyslníků působících v Plzni a okolí.

¹⁷⁵ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹⁷⁶ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–158 až 193.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ JELEN, s. 291.

¹⁷⁹ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–196 až 227.

Vlajce věnoval veškerý volný čas, přičemž očekával za svou zvýšenou aktivitu zlepšení osobních finanční situace. Rovněž při působení ve službách proněmecké vlajkařské organizace měl na zřeteli, že s ním bude po vítězství nacistického Německa počítáno jako s Německu loajálním občanem.

Aktivně se podílel na vydávání a distribuci ilegálního politického pamfletu *Plzeňský Žumbera*, s čímž souvisela jeho nově získaná funkce referenta podzemní vlajkařské organizace, které se ujal se sobě vlastní horlivostí. Do *Plzeňského Žumbery* přispěl několika krátkými texty, např. jedním z nich byl nactiutrháčný článek o plzeňském zubaři Osvaldu Pollakovi, o kterém J. Wiesner napsal: „*Typicky drzý židovský felčar – nedouk, rasovitý, křivonosý, křivooký Casanova, dobře známý svou hrabivostí a sukničkářstvím árijským pacientkám, zvláště vdaným. Chabých vědomostí medicinských zakrývá svým rentgenem a rajským plynem, jenž mu pomáhá zvětšovati účty neúspěšné léčby.*“¹⁸⁰

Dne 15. března 1939 byl ředitelem vlajkařské kanceláře na plzeňské radnici, kde soustřeďoval členy Vlajky a registroval nově se přihlásivší sympatizanty, ze kterých následně tvořil pořádkové oddíly a vysílal je k výkonu služby spolu s německými okupanty. Tyto pořádkové útvary terorizovaly především příslušníky plzeňské židovské komunity. Obdobný nesnášenlivý přístup k plzeňským Židům zastával sám Wiesner, který se cíleně snažil této komunitě co nejvíce uškodit, např. tím, že vyhotovil seznam židovských advokátů působících v Plzni, který byl použit k redukování počtu advokátů židovské příslušnosti působících v protektorátním prostředí.¹⁸¹ Kromě této aktivity byl činný rovněž službou ve prospěch Sicherheitsdienstu a gestapa. V archivních materiálech jsou doloženy případy několika osob, které na základě Wiesnerova udání byly deportovány do koncentračních táborů.¹⁸²

V roce 1940 zastával post župního matrikáře Vlajky, mezi lety 1941–1943 dosáhl pomyslného vrcholu ve vlajkařské hierarchii, když získal pozici župního vedoucího Vlajky.¹⁸³ Jeho činnost sestávala v pořádání veřejných projevů, výchovných ideových kurzů, pravidelných měsíčních srazů vlajkařů, které se mj. konaly ve Wiesnerově stavební kanceláři.

¹⁸⁰ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 415/46, fsc. 415/46–1.

¹⁸¹ AMP, MNV Plzeň, k. 44798/46.

¹⁸² SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–196 až 227.

¹⁸³ Tamtéž, k. Ls 282/46, fsc. Ls 282/46–29 (30).

Po skončení druhé světové války byl obžalován ze zločinu proti státu dle § 3 odstavce 1 a 2 retribučního dekretu a ze zločinu udavačství dle § 11 retribučního dekretu. Vyšetřovatelé MLS v Plzni shledali ve Wiesnerově případu naplnění skutkové podstaty zločinu dle § 3 odstavce 1 retribučního dekretu v tom, že dodával denunciační informace o židech na III. oddělení služebny gestapa v Plzni, navrhoval rozličná protižidovská opatření, vedl schůzky Vlajky, nosil čestný odznak Vlajky a také jí příslušný stejnokroj.¹⁸⁴ Platným rozsudkem vzešlým z vyšetřování MLS v Plzni byl odsouzen k trestu doživotního odnětí svobody (z čehož dvacet let připadalo na výkon práce ve zvláštních nucených pracovních oddílech), pozbytí občanské cti a propadnutí veškerého jmění ve prospěch státu. Po Janově opakované žádosti o přezkoumání rozsudku mu byl roku 1954 trest snížen na patnáct let, následujícího roku došlo k jeho podmíněnému propuštění.¹⁸⁵

¹⁸⁴ SOA, Plzeň, MLS Plzeň, k. Ls 282/1946, fsc. Ls 282/1946–348 až 369.

¹⁸⁵ JELEN, s. 293.

5 ZÁVĚR

Fašistické politické hnutí Vlajka představovalo jednu z nejméně výraznějších krajně pravicových organizací působících v Československu v první polovině 20. století. Již v době svého aktivního působení vzbuzovala patřičnou pozornost u většinové společnosti a jistá vnitřní rozporuplnost, která byla typickým doprovodným jevem její celkové existence, zapřičiňuje skutečnost, že ani v současné době není jakousi mrtvou záležitostí, nýbrž je jí věnován náležitý zájem i v aktuálním vědeckém prostředí. Z relativně velkého počtu dostupné odborné literatury lze tedy složit komplexní obraz Vlajky od jejího založení v roce 1930, kdy se konstituovala jako politické sdružení tvořené převážně vysokoškolskými studenty, kteří se hlásili k ideovým konceptům tzv. novodobého národovectví. Avšak v prvních několika letech svého trvání byla Vlajka vcelku anonymním politickým subjektem bez většího faktického vlivu či početné členské základny, což se postupně měnilo zhruba od roku 1934, který znamenal pro nedávno ustavený politický klub významný obrat, jelikož se vlajkaři svojí účastí na tzv. insigniádě dostali do povědomí československé veřejnosti. Přičemž je třeba připomenout, že většinová společnost s působením Vlajky nesouhlasila a vnímala ji jako avanturistickou skupinku marginálního významu. V obdobných strukturách se pohybovalo nahlížení reprezentantů německých okupačních úřadů na problematiku uznání Vlajky jako lukrativní skupiny s potenciálem na získání vedoucích pozic v protektorátním režimu, kteří nakonec Vlajku vyhodnotili spíše jako kontraproduktivní těleso negativně působící na nálady protektorátního obyvatelstva, ačkoliv mnozí vlajkaři byli nepostradatelnými pomocníky právě oněch nacistických uzurpátorů.

Jak již bylo zmíněno, pole působnosti Vlajky nabývalo celostátního měřítka přibližně od roku 1934, kdy se zviditelnila během incidentu tzv. insigniády, v nepřímé návaznosti na to byla založena pobočka politického hnutí Vlajka v Plzni. Stalo se tak v létě roku 1935 v zakladatelském okruhu kolem osoby plzeňského arciděkana Antonína Havelky, záhy po spolčení ve Vlajce začali její příslušníci vykazovat širokou škálu aktivit, ať už šlo o organizování veřejných přednáškových večerů, distribuování tiskovin s vlajkařskými tématy či pořádání pravidelných agitačních kampaní. Přesto obyvatelé města Plzně nepřikládali prozatím nepočtené Vlajce větší významnost, což se však změnilo v souvislosti s nastanuvším přerodem Vlajky v období tzv. druhé republiky. Původně protiněmecké zaměření sledovaného politického hnutí bylo totiž vystřídáno zcela novými – a v porovnání s originální

antigermánskou orientací taktéž paradoxními – koncepty o smířlivém přístupu k nacistickému Německu. V něm vlajkaři čerpali inspirace k vlastním metodám propagandistického boje, nacházeli zde zároveň předlohy pro vedení antisemitské kampaně a v neposlední řadě neskrývali ani sympatie k autoritativnímu stylu Hitlerovy vlády.

V součinnosti s nově etablovanou vnitrostranickou koncepcí plzeňští vlajkaři zahájili etapu vyhroceného agresivního vystupování vůči Židům, představitelům státní politické scény, které nezůstalo pouze v rovině slovních pohrůžek, ale v konkrétních případech přešlo do fyzických útoků na příslušníky židovské komunity v Plzni. Pomyslným vrcholem vystupňované agresivity uzavřeli členové plzeňské Vlajky etapu vlastní druhorepublikové působnosti, když v březnu 1939 provedli bombový atentát na obřadní síň v areálu místního židovského hřbitova, při kterém přišli o životy oba zúčastnění atentátníci. Avšak ani tato tragická událost neodradila zbylé vlajkaře od pokračování v činnosti, a to i bezprostředně po vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava, již v prvních dnech německé okupace se členové Vlajky postavili na stranu právě příchozích okupantů a dali se jim fakticky plně k dispozici coby čínorodí kolaboranti, udavači a spolupracovníci gestapa a Sicherheitsdienstu. Avšak kýženého profitu za poskytování takového druhu služeb se ani po třech letech soustavné činnosti od zástupců německé okupační správy nedočkali, stejně tak se museli vyrovnat se slábnoucí intenzitou pomoci pocházející právě od Němců umístěných na odpovědných místech v protektorátních úřadech, která Vlajce alespoň částečně pomáhala přežít navzdory represím na ní vyvíjeným českou protektorátní vládou. Ztrátu záruky jakéhosi ochranného zaštitění od německých okupantů a celkové antipatie plzeňské veřejnosti vůči Vlajce vedly v konečném důsledku v zánik této jedné z vůbec neaktivnějších vlajkařských filiálek.

Na základě výše zmíněného textu je nyní možno zodpovědět na otázky položené v úvodu. Zaprvé se tedy jedná o zhodnocení vztahu mezi vlajkařskou centrálou v Praze a plzeňským vedením Vlajky. Jak vyplývá z textu druhé kapitoly, mezi oběma organizacemi nepopíratelně fungovala subordinace, přičemž dominantní postavení přirozeně příslušelo pražskému vedoucímu okruhu, který určoval postupy pro konkrétní kompetence své podřízené plzeňské pobočky. Její členové dojížděli do Prahy pro instrukce, jež následně aplikovali při veškerých jimi organizovaných akcích, myšlena je tím příprava a realizace bombového útoku v areálu plzeňského židovského hřbitova nebo vystupňování antisemitské kampaně spojené s fyzickým napadáním Židů v ulicích města Plzně.

Se zjištěnou subordinací souvisí rovněž odpověď na druhou z položených otázek: Byla plzeňská Vlajka do určité míry nezávislou jednotkou nebo byla redukována do role prosté vykonavatelky vůle pražského vlajkařského vedení? Z výše uvedených poznatků vyplývá fakt, že vlajkaři v Plzni nepatřili mezi nezávislé a samostatně uvažující členy Vlajky, spíše sami sebe opravdu zredukovali do úlohy bezproblémových, poslušných plnitelů rozkazů došlých z Prahy. Tento postoj možná mohl přispět k zdání homogenity popisovaného fašistického hnutí, zároveň však byl i jistou překážkou, když plzeňští vlajkaři kvůli vlastní submisivnosti vůči centrálnímu vedení v Praze byli zajati v pevně ohraničených mantinelech dovoleného pole působnosti, a nedokázali tak flexibilně reagovat na změny, které hýbaly tehdejší společností, čímž se připravili o potenciální zisk pro ně vhodnějšího sociálního postavení.

Zbývá zodpovědět poslední otázku: Ubírala se plzeňská Vlajka stejným vývojovým směrem jako její mateřská organizace?, jejíž odpověď se v náznamech vyskytuje již v předchozích dvou odstavcích. Pozorný čtenář tudíž správně tuší, že pobočka politického hnutí Vlajka bez výhrad kopírovala cesty, kterými se Vlajka jako taková ubírala z vůle pražského ústředí, a to hned od doby svého vzniku až po její definitivní konec v roce 1943. Plzeňští vlajkařští sympatizanti tedy společně se svými pražskými souputníky prošli vývojovými fázemi od krajně pravicového českého nacionalismu s antiněmeckými postoji, od kterého postupně přecházeli k zastávání stále smířlivějších stanovisek vůči dříve nenáviděnému nepříteli, až se konečně dopracovali do pozice podporovatelů nacistických okupantů. Těm pomáhali v procesu pacifikace českého protektorátního obyvatelstva skrze objemnou kolaborantskou a denunciační práci. Analogie lze najít i v případě personálních obměn v ústředních výkonných výborech obou popisovaných politických subjektů. Jestliže radikální změny poměrů v českých zemích zajistily nástup nových vůdčích osobností, které jsou zastřešeny jednoznačně nejagilnějším protektorátním vlajkařem Janem Rysem, do pražského vlajkařského vedení, nejinak tomu bylo v plzeňské pobočce. Právě nastoupivší mladší generace opustila směr vytyčený jejich předchůdci a transformovala Vlajku do konglomerátu konjunkturalistů s diskutabilním morálním kreditem, což lze vztáhnout i na příklad její plzeňské pobočky, která v koncových fázích své existence neměla víceméně nic co dočinění s idealistickými zastánci idejí novodobého národovectví, kteří Vlajku v Plzni roku 1935 založili.

Analogie ve vývoji plzeňské a pražské Vlajky se objevily i v době, kdy obě organizace již oficiálně neexistovaly, totiž v době poválečné, kdy vrcholně postavení činovníci jak plzeňského, tak pražského vedení museli zpovídat ze svých protistátních a zrádcovských činů před tribunálem Mimořádného lidového soudu v Plzni, respektive Národního soudu v Praze, který veskrze jim všem vyměřil doživotní či alespoň dlouholeté tresty odnětí svobody.

6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny

Národní archiv v Praze

fond Národní soud (TNS 7/46)

karton č. 18, fascikl č. 3

Státní oblastní archiv v Plzni

fond Mimořádný lidový soud v Plzni

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–1 až 33

karton č. Ls 282/1946, fascikl Ls 282/1946–29 (26)

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–29 (30)

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–34 až 116

karton č. MLS 282/1946, fascikl 282/1946–117 až 146.

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–147 až 157

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–158 až 193

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–196 až 227

karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–228 (27)

karton č. Ls 282/1946, fascikl Ls 282/1946–348 až 369

karton č. Ls 415/46, fascikl 415/46–1

karton č. Ls 509/46, fascikl Ls 509/46–7

karton MLS Plzeň, fascikl Ls 14/47

karton č. Ls 71/1947

Policejní ředitelství Plzeň, evidence obyvatelstva (1931–1941)

karton č. 397

Archiv města Plzně

Městský národní výbor

karton č. 44798/46

Periodika

Nová doba, 27. července 1937, XXXXIII/206.

Vždy věrná Plzeň, duben 1939, VI/4.

Literatura

GREGOROVÍČ, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995.

JELÉN, Jiří, *Plzeňský Žumbera, leden–únor 1939. K vývoji plzeňské Vlajky*.
In: RYCHLÍKOVÁ, Dagmar (ed.), *Západočeský historický sborník*, Plzeň 1997, s. 263–301.

NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006.

NAKONEČNÝ, Milan, *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001.

PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999.

PASÁK, Tomáš, *K historii českého fašismu*, Praha 1985.

PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, Praha 2011.

7 RESUMÉ

In the presented master's thesis, the author devotes herself to the study of the fascist organization the Flag that functioned in Czechoslovakia between 1930–1943 and was one of the most significant fascist movements in Czechoslovakia. They were a lot of subsidiaries of the Flag organization in different regions in the Czech country but there was only one most active branch office of the Flag that was situated in Pilsen. The main topic of the presented master thesis is the analysis of the Flag's branch office in Pilsen that was fully subordinated to the Flag's central office in Prague. The thesis is divided into three chapters and thanks to the use of available archive materials the author introduces the first ever descriptive analysis of the Pilsen's subsidiary of Flag.

The first chapter offers the description of Flag's activities on the international level since its formation in 1930 when it was an association formed solely of young sympathizers of extreme right-wing politics. Its program was based on anti-Marxism, anti-liberalism, Germanophobia, anti-Semitism and mostly on escalated Czech nationalism. At first, the Flag appealed as a political club, but in 1935 it transformed into a political movement because of avoiding the increasing persecuting pressure. The members of the Flag were systematically persecuted from the side of Czechoslovakian police offices during the whole time period of the Flag's existence. In 1938 there was a major breakthrough in the history of the observed organization, as it deviated from Czech nationalism and became a purely collaborationist group, but as it did not gain direct support from Nazi offices, in the end it was resolved in 1943.

The second chapter is the pivotal part of the master's thesis. It introduces the Pilsen's subsidiary of Flag that was formed in 1935 and internationally, it was the most active branch office of the Flag. The members of the Pilsen's Flag organized tens of public lecture evenings, tens of pamphlet campaigns and were responsible for the bombing at the Jewish cemetery in Pilsen during which two assassins died. During the era of the so-called Protectorate of Bohemia and Moravia the members of the Flag in Pilsen acted as active collaborators and denunciators even after the official cessation of its activities in 1943.

The third chapters describes the lives of individual leading representatives of the Pilsen's Flag and these brief autobiographies serve the purpose of understanding the transformation of the Flag from a Czech nationalistic group to a collaborationist groupment.

The master's thesis contains the photographs of the most significant members of the Pilsen's Flag organisation.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Antonín Havelka při zahájení výstavy *Žid – nepřítel lidstva*, SOA, Plzeň, MLS, karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–29 (30).

Příloha č. 2 – Fotografie funkcionářů Vlajky v Plzni, SOA, Plzeň, MLS, karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–29 (30).

Příloha č. 3 – Fotografie vlajkařské schůze, SOA, Plzeň, MLS, karton č. Ls 282/46, fascikl Ls 282/46–29 (30).

Příloha č. 1 – Antonín Havelka při zahájení výstavy *Žid – nepřítel lidstva*.

Příloha č. 2 – Fotografie funkcionářů Vlajky v Plzni.

Příloha č. 3 – Fotografie vlajkařské schůze.